

ჩვენის პეპალი

კომუნისტური საზოგადოებრივი, სამეცნიერო და სალიტ.გაზეთი

№ 1

25 მაისი 1908 წ.

ფასი 10 კ.

შინაარსი: ნაციონალიზმი და ინტერნაციონალიზმი, ონ-სა.—უმეცრეების რახა-რუბი, ივ. გომართლისა.—სხვა-და-სხვა ამბები (ჩვენისა და რუსეთში).—სახელმწიფო დუბა.—მოზონება, (ლექსი), სპ. კელძისა.—ფაბრიკა (მთხზობა), 3-ე ხიდისთაველისა.—შვიკი ქვის მრე-წველთა სუფლი ქუთაისში, დ. ს.—პროვინცია.—მუშათა შორის.—უცხოეთი.—ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა.—განცხადებანი.

ნაციონალიზმი და ინტერნაციონალიზმი.

I. წინასწარი მოსაზრებანი.

თანამედროვე მკითხველს აღბათ არა ერთხელ გა-უგონია, რომ ნაციონალიზმი ბურჟუაზიის ბაიარლია, ხოლო ინტერნაციონალიზმი სხვილი ასოებით წარწერი-ლია პროლეტარიატის დროშაზე... მაგრამ რას ნიშნავს ნაციონალიზმი ან რას წარმოადგენს ინტერნაციონალიზ-მი? რას შეიცავს ან ერთი ან მეორე, როგორია მათი ურთიერთშორისი განწყობილება? აი ეს კი, სამწუხაროთ, არამც თუ ფართე მასსას არ გაეგება სავსებით, თვით ჩვენ მკითხველთა ვიწროთ შემოფარგლულ წრეებსაც არა აქვს კარგათ გათვალისწინებული. და ეს არც საკვირვე-ლია,—მით უფრო, რომ ლიტერატურასა და პრესაში თვითეულ აღნიშნულ ტერმინს სხვა და სხვა აზრით ხმარობენ, ხშირათ ერთი და იგივე მწერალიც კი, მათ სხვა და სხვა მნიშვნელობას აძლევს. ამას დასძინეთ ისიც, რომ ხშირათ პარტიულ ბრძოლის ენებათა დღევა მეტათ ართულებს და ხლართავს საკითხის გარკვევას. მოვიყვანოთ მაგალითი ამ რამდენიმე თვის წინათ ერთი ს. დ. გაზეთი თავის საზოგადოებრივ წერილს იმით აბო-ლოვებდა, რომ ს. ფ.—ს უჩვენდა პირბაღე ავსნათ და აშკარათ მდგარიყვენ ნაციონალისტების ბანაკში. ამაზე მოწინააღმდეგე ორგანო ამაყურათ უპასუხებდა: „ჩვენ არაფერი საერთო არა გვაქვს ქართველ ნაციონალისტებ-თანო!“ რამდენიმე კვირის შემდეგ იგივე ს. ფედ. ორ-განო სწერდა: აღმიაათა საზოგადოების განვითარება ორ ღერძზე ტრიალებს; ერთია კლასთა ბრძოლა და მე-ორე ნაციონთა ბრძოლა, ამიტომ ჩვენი მიზანია პარ-მანვილათ შევავროთ ნაციონალიზმი და სოციალიზ-მიო. ს. ფ. ხან იცავენ და ხან უარყოფენ ნაციონალიზმს. სოც. ფედერალისტების ბანაკში არც შეიძლება უკეთ იყოს საქმე დაყენებული. მაგრამ ჯეროვან ვითარებას

ვერა ვხედავთ ვერც დღევანდელ ჩვენს ს. დ. პრესაში. ანმა ამ ბოლო დროს გამოაქვეყნა მთელი რიგი წერილებისა, სადაც ის არკვევს აღნიშნულ საკითხთ. სიმართლე უნდა მივუძღოთ, ეს წერილები უფრო საყუ-რადღებოა და სერიოზული, ვიდრე ყველა ის, რაც კი სხენებულ სავანზე ქართულ პრესაში დაიწერა ამ ბოლო ხანებს. ანა ადღევს ნაციონალურ ბრძოლის ზედა პირს, ცდილობს ჩაგვახედოს მის გულს სიღრმეში და გვაჩვენ-ნოს თუ იქ როგორ არის ჩაქსოვილი კლასიური ინტე-რესები; მაგრამ, სამწუხაროთ, ამ თვალთა ხედვის წერ-ტილის იგი ბოლომდის ლოდიკურათ ვერ ატარებს, მას წამ და უწუმ სცდება; ამიტომ მის წერილებში სწორე და მრუდე შეხედულებანი ერთმანეთს სცვლიან და ბო-ლოს ხელში გვჩეხვა ყალბი დასკვნები საკითხის როგორც პრინციპიულურ, ისე პრაქტიკულ სფერაში.*) აქ ჩვენ მხოლოდ პირველს ვეხებით.

ანი ამხედრებულა წინააღმდეგ ნაციონალიზმისა, ე. ი. ბურჟუაზიულ ნაციონალურ პოლიტიკისა; ეს გასაგებია და სრულიად სამართლიანიც დაჩაგრულ კლასის იდეოლოგისაგან. მაგრამ ანი თავის ამხედრებაში ისე შორს მიდის, რომ მას მთელი საქართველო ეხატება გაყოფილი ორ **საომარ** ბანაკათ. „ღიბს,—სწერს იგი —საქართველო ორ ბანაკათ არის გაყოფილი, რომელ-თა შორის სამკვდრო სასიცოცხლო ომი!“ ერთ ბანაკს შეადგენს სოც.-დემოკრატიკა, ხოლო მეორე მზრიან დღა-ნან „სოც.-ფედერალისტები, ანარქისტები, პროგრე-

*) რითი აიხსნება ანის ამგვარი უცნაურობა? შეიძლება ასე მოსდობოდეს პოლემიკის ენინაზით, ან შეიძლება მას ჯერეც თავი ვერ დაუდგავია გულუბრყვილო კოსმოპოლიტიზმისათვის; თუმცა ამ უკანასკნელისაგან ის თავისუფალი იყო სამწუხარო ასპარეზზე გამოსვლის უშაღვე, მაგრამ ისიც სათქმელია, რომ იმ ჯგუფმა, რომელმაც ანი თითქმის იმ თავიდანვე ხელში აიტაცა საზოგადოებ-რული, მაგრამ შეზოქა გულუბრყვილო კოსმოპოლიტიზმის არტახებით.

სისტ.-დემოკრატები და კადეტები“ ერთი სიტყვით ყველანი და ყველაფერი, გარდა სოც.-დემო-სა. მათი „საერთო თვისება ნაციონალური ავტონომია და ამ ბაი-რალით მოღიან ჩვენს წინააღმდეგ საბრძოლველათ... ეს ერთი დიდი რეპტაციონური მასსა... მთვანა საერთო აღი-რა გვაქვს რა და ეს დროა შეიგონე ყველა ამხანაგებმა-ბრძოლა, ბრძოლა სასტიკი“... („დასაწყისი“ №23) და ამ ბრძოლის ყოყინით ანი იმდენათ არის გატაცებუ-ლი, რომ მას აღარ შეუძლიან პასუხი გასცეს შემ-დეგ უბრალო საკითხზე: დაჩაგრულ ერის და ვაბატო-ნებულ ერის ნაციონალიზმი ერთიმეორისაგან განსხვავ-დება რითიმე თუ არა? ყველა თანამედროვე, ქუთთა მყოფელმა ადამიანმა იცის, რომ თუ ვაბატონებულ ერის ბურჟუაზია აწარმოებს სხვისი დაპყრობის, მოსპო-ბისა და განადგურების პოლიტიკას, დაჩაგრულ ერის, ყოველ უფლებებს აყრილ ერის ბურჟუაზიას, ძალიანაც რომ უნდოდეს, არ შეუძლიან ასეთი პოლიტიკის ამუ-შავება; ეს პირიქით, ზოგჯერ იძულებული ხდება წამო-აყენოს პირდაპირ რევოლუციონური მოთხოვნა და თითქმის ყოველთვის გამოდის ერთნულ თავისუფლების მოსარჩლეო, რაც, თქმა არ უნდა, სრული თანაგ-რანობის ღირსია დაჩაგრულ და გაყველფილ კლასის მხრივაც, ასეთ ნაციონალიზმს გვიყენებს მაგ. პოლო-ნეთის ბურჟუაზია, რომელსაც თავისთ გამოაქვს პო-ლონელ სოციალ-დემოკრატის ეროვნული მოთხოვნა; პირველ ჯერის ნაციონალიზმს აწარმოებენ მაგ. ბის-მარკ-ბიულეოები, ანუ, შორს რომ არ წაიღებთ, იგივე დუბროვინ-კარუშევან-პურიშკევიჩები, გუჩკოები და კი-დევე მთავრე მალა მდგომი ბზოლოები. როცა ეს ორ გვარი ნაციონალიზმი აღნიშნა ვაზ. „ფარმა“ (№5, 1908 წ.) და იგი შეეკითხა ანს—არის თუ არა მათ შო-რის რაიმე განსხვავება, ანის პასუხი იყო: „მთელი მისი („ფარმა“) დავა მხოლოთ გახელბულ კაცის სევე-და და ნამდვილ ცხოვრებასთან კავშირი არა ქვს“. („აზრი“ № 7). ასეთი პასუხი რომ—მეტი არა ვთქვათ — უსაფუძლოა, ეს თვითონ ანმაც იგონა, მარა საკმაოთ გვიან, ორ თვე ნახერის შემდეგ, „ფარი“ მას ეკით-ხებოდა 4 თებერვალს, ანმა კი მხოლოთ 19 აპრილს მოახერხა თავისი პასუხი ასე გაესწორებინა: „ჩვენ, რასაკვირველია, სახეში არასოდეს არ გვკონებია მეორე ტიპის (ე. ი. ბისმარკ ბიულეოსი, ვაბატონებულ ერის) ნაციონალიზმი, ის იმდენათ დუბტირია, რომ მასზე ლაპა-რაკი მეტია, ჩვენ ვლაპარაკობთ პირველ ტიპის (ე. ი. დაჩაგრულ ერის) ნაციონალიზმზე.“ ამ გვარათ ანმა აღიარა, რომ ამ ორ ტიპის ნაციონალიზმს შორის ყო-ფილა განსხვავება. მაგრამ მისთვის მაინც გაუგებარი დარჩა, თუ სახელდობრ რაში მდგომარეობს ეს განსხვავება. ეს აგრეც უნდა ყოფილიყო. ანის შეხედულებით აკი მთელი საქართველო გაყოფილია ორ ბანაკათ: ერთთა სოციალ-დემოკრატია და მეორე ყველა დანარჩენი პარ-ტიები, ანუ დიდები, „ქეშპირტ ქართველური“ პარ-ტია, „ერთი დიდი რეპტაციონური მასსა“ ერთი სიტყვით,

შავ-რახმელოზა. „მათი საერთო თვისება ნაციონალუ-რი ავტონომია“ და სხ. მაგრამ ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, როგორ მოხდა, რომ ქვეყანა, სადაც სა-ზოგადოებრივი ცხოვრება დასერილია კლასიური წი-ნააღმდეგობებით, და ეს წინააღმდეგობის ისე აშკა-რათ არის ვადანტიური დამიანთა გონებაში, რომ უკვე დაწყებული შეგნებული კლასიური ბრძოლა; როგორ მოხდა რომ ეს ქვეყანა სხვა და სხვა ბანაკებთ იყოფა— იმისდა მიხედვით თუ ვინ როგორ ეროვნულ მოთხოვნებს აღიარებს? ეს აგრე ხდება მხოლოთ ბურჟუაზიის იდეოლოგიების წარმოდგენაში, ნამდვილათ კი არც ერთ თანამედროვე ქვეყანაში ხალხი არ იყოფა პარტიე-ბათ ნაციონალურ საკითხის მეოხებით. ანმა ერთი კერის შემდეგ იგონა თავისი კლასიფიკაციის სიყალბე და მან თვითონვე გაასწორა სვისი შეცდომა. იგი სწე-რდა: „საზოგადოთ, პარტიების ჩამოყალიბება ხდება არა ნაციონალურ კითხვის ნივთზე, არამედ კლასი-რის“ („მერცხ.“, № 2) და მან დასამოწმებლათ მოიყვა-ნა იგივე პოლონეთი, სადაც ბურჟუაზიულ პარტიებთან ერთათ ავტონომიის ითხოვენ აგრეთვე სოციალისტური პარტიები (და მათ შორის სოციალ-დემკრატია).

იქნება იფიქროთ ანმა საბოლოთ გაასწორა თვი-სი შეცდომა? მაშ მოისმინეთ: „რა გინდ რადიკალი, გინდ ანარქისტი იყოს იგი (ე. ი. ავტონომისტი)— სწერს ანი ხუთი დღის შემდეგ—დამახასიათებელი თვი-სებაა სწორეთ ეს „ერთი რაზმათ“ ქვეყანა; ამიტომ სრუ-ლიად არ არის შემთხვევითი ანის პოლემიკური თინაინო-ბა საქართველოს ორათ გაყოფა. ეს ან მოდის ისტო-რიულათ დაწყებული ძველი „იფერიდან“ და გათავე-რებული დღევანდელი პრესით („მერცხ.“, № 6). ასე რომ ანი კვლავ უბრუნდება თავის ყალბ კრიტიკიზმს, რომ-ლის მიხედვით ეროვნული მოთხოვნანი ხალხს ანაწი-ლებს პოლიტიკურ პარტიებათ. მისი შეხედულებით ავ-ტონომია მაგ. არ არის ერთ-ერთი პრაქტიკული დო-ნისძიება წამოყენებული ორამე მიზნისათვის. არა-ის თვითონ არის საბოლოო მიზანი და იდეალი; მასთან ისეთი იდეალი, რომელიც უარწყველია სოციალიზმის. ანი განაგრძობს: „ავტონომისტებს არ ძალუთ ამ იდე-ალისთვის (ე. ი. სოციალიზმისთვის) ბრძოლა, ვინაიდე-გან მათ მეორე იდეალი, ავტონომია აქვთ საბრძოლვე-ლათ. მათ ორი იდეალია, ორი სხვა და სხვა ტაქტიკით და ამიტომ არავითარ პარტიას არ შეუძლია იბრძოლოს ორივესთვის“.

ანი, სასტიკათ ამხედრებული ნაციონალიზმის წი-ნააღმდეგ, წამ და უწყუშ თვითონვე იხლართება ნაციო-ნალისტების ბადეში. ვინ არ იცის მაგ. რომ ბურჟუა-ზიის და განსაკუთრებით დაჩაგრულ ერის ბურჟუაზიის იდეოლოგიები (ამ შემთგვევაში ნაციონალისტები) მუდამ იმას ირწმუნებთან, ვითომ მათ ალაპარაკებს მხოლოთ და მარტო ერის ინტერესები, რომ მათი საბოლოო მი-ზანი და იდეალი არის ეროვნულ თვისუფლება, რომ მთელი მათი ფიქრი და ზრახვა მიმართულია ნაციონა-

ლურ საკითხის გადაჭრისაკენ, და აი აქედან ჩენი ანი დასაკენის—არა ოხუნჯობით, არამედ სრულიად სერიოზულათ—წარბმუხრელათ დასაკენის: „მამსადამე, ნაციონალიზმი ეწოდება ისეთ პოლიტიკურ მიმდინარეობას, რომლის მთავარი მიზანია ნაციონალური კითხვის გადაჭრა; ხოლო ამისთვის ის ადგენს ერთ რაზმს“, ერთ პარტიას, ერთი სიტყვით, აწარმოებს შესაფერ ტაქტიკას“ („მეტ.ც.“ № 10) ანი ადგენს მთელ თეორიას, მაგრამ მას საქმეს უჭირებს მხოლოდ ერთი გარემოება. აგონდება, რომ შეიძლება სოციალისტურ პარტიამაც თავს იღვას ნაციონალური საკითხის გადაჭრა; ანს აგონდება პოლიანი, რომლის აჩრდილი მას არ აძლევს მოსვენებას, უწამლავს სიმშვიდეს და ისევე სდგენის, როგორც კენს აბელის აჩრდილი. ანი თავის გამწარებაში იქამდე მიდის, რომ მზათ არის სასტიკი შეურაცხყოფა მთავრის პოლონეთის სოციალისტურ პარტიას.*) მაგრამ პოლონეთის სოციალ-დემოკრატიას სადა გაექცევა?

ამიტომ ანს ასეთი შესწორება შეაქვს თავის სისტემაში. ბურჟუაზიული პარტიებისათვის ნაციონალური საკითხის გადაჭრა ყველაფერია; ნაციონალიზმი **მარტო ამ რგოლს აფრინდება და თავის მოქმედების მიზნათ** აღიარებს (ჩახს უსვამს თვითონ ავტორი. იხ. იგივე ნომერი); სოციალისტურ პარტიებისთვის კი იგივე საქმე მხოლოდ მეორე, მესამე და მეოთხე მეტე ხარისხივანი რამეა. მაგრამ ზოგჯერ თვით სოციალისტური პარტია ისეთ საპატიო ადგილს უთმობს ნაციონალურ საკითხს, რომ მწელი ვასაგები ხდება პირველხარისხივანია ეს თუ მეორე. ანს არ შეუძლიან ამის ხელი დააფაროს და ამიტომაც იგი შენიშნავს—თუმცა პეტიტით—მარა მაინც შენიშნავს: „სახეში გვაქვს, რასაკვირველია, ჩვეულებრივი პირობები. არა ჩვეულებრივი პირობებში როგორც მაგ. საშინაო ან სავარგო ომი—შეიძლება... ნაციონალური კითხვა მეტათ წინ წამოყენდეს.“ ამით ანი თავის და უნებურათ გამოასხეველ ხერგოს აძლევს მისგანვე „დატყვევებულ“ ნაციონალისტების ლაშქარს. მართლაც და ამათ საპართიანათ შეუძლიან განაცხადონ, რომ ჩვენ ვიყოფებით სწორეთ არაჩვეულებრივ პირობებში. სოც. ფედერალისტები მაგ. პოლიტიკურ აპარუსზედაც კი გამოყოფენ სწორეთ იმ დროს, როცა თვით პეტრე სტრუვე შტუტგარდიდან ხალხს ატყობინებდა: „ქართოშალი ჯერ არ ამოვარდნილა, მესს ჯერ არ დაუქექნია, მაგრამ პაერი უკვე გაუღვნილილა რაღაც ელექტრონისებური ძალებით, რაიც ამოღვარებს გრძნობას და აფრთხილებს გონებას...“

ცხადია ანის თეორია შემცდარია თავედან ბოლომდე. შემცდარია ის აზრი, ვითომ ნაციონალიზმის ნამდვილი დამახასიათებელი თვისება იყოს ის გარემოება, რომ იგი ერთად ერთ ნაციონალურ საკითხის გადაჭრას

ესწარაფებოდეს, რომ „იგი მარტო ამ რგოლს აფრინდებოდეს.“ დღეს არც ერთ თანამედროვე საზოგადოებაში არ მოიპოვება ისეთი პარტია, რომ მხოლოდ ერთ რგოლსამე განკერძოებულ სავანს ისახედეს მთელ თავის მოქმედების მიზნათ. ასეთია მხოლოდ „სპორტსმენების“ (დარღმინდების) ჯგუფები, რომელნიც ერთ რამე (გასართამ) მიზნისთვის ადგენენ ხოლომე ამხანაგობას. პოლიტიკური პარტია კი—ბურჟუაზიულია ეს თუ პროლეტარული—მუდამ იძულებული ხდება ანგარიში გაუწიოს მთელ საზოგადოებრივ ცხოვრების რთულსა და მრავალ ფეროვან მოთხოვნებს თუ საკითხებს. არც ის არის დამახასიათებელი ნაციონალიზმისა ვითომ ის ნაციონალურ საკითხის გადაჭრას ისახედეს **მთავარ** მიზნათ, ხოლო სხვებისთვის კი (სოციალისტებისთვის) ეს საქმე იყოს გვერდზე მივდებული, ან მეტათ დაჩრდილული.“*)

ამ შემთხვევაში, ანი პიტალო ქეშმარტივით იღებს იმას, რასაც ნაციონალისტები თავის თავზე ლაპარაკობენ ხოლმე. ბურჟუაზიის იდეოლოგებს მუდამ პირზე აკერიათ სამშობლო და ვრი, იგინი ირწმუნებიან, რომ მათ ეროვნულ ინტერესებზე დიქით თვალზე რული არ ეკარებთ, რომ მუდამ თავისი ერის ნიადაგზე დგანან და აი, რადგან ერთი ერის ბურჟუაზიის ინტერესები ეწინააღმდეგება მეორე ერის ბურჟუაზიის ინტერესებს და იმავე დროს ბურჟუაზია პროლეტარიატის მოწინააღმდეგეა, ანი დასაკენის: „თავისი ერის ნიადაგზე დგომას აუცილებლათ თან მოსდევს სხვა ერის დენა, მამსადამე ნაციონალური ბრძოლის გაჩაღება და მუშა-ხალხისათვის გზა-კვლის აბნევა.“ (იხ. ცხოვრების სარკე, № 9). ამრიგათ ანის აზრით, ერთი ერის ინტერესები ეწინააღმდეგებიან მეორე ერის ინტერესებს, ხოლო თვითოეული ერის ინტერესი კი იმის მუშა ხალხის ინტერესებს. აქედან მუშათა კლასის იდეოლოგისათვის აუცილებელი დასკვნა ასეთია: ნაციონალური ნიადაგი უნდა უარყოფილი იქნას.

დასახელებულ ვაზეთის იმავე ნომერში ანი სწერს: „ისინი (ე. ი. ჩენი ნაციონალისტები) ნაციონალურ კითხვაში გამოდიან ქართველის, საქართველოს ინტერესიდან და მას უმოარჩილებენ სხვათა ინტერესებს. ჩენი კი გამოვლინათ ყველა იმ ერთა ინტერესებისაგან, რომელნიც საქართველოში და მის ირგვლივ მოსახლეობენ და შეადგენენ ტერიტორიალურათ ერთ ერთეულს—ამიერ-კავკასიას.“ (შეწინშრათ ფრჩხილებში, რომ ანისაგან ნიშანში ამოღებული ნაციონალისტებიც, ს. ფედერალისტები, სრულებითაც არ კმაყოფილებიან საქართველოთი და ისინიც ლაპარაკობენ მთელ კავკასიის მოწყობის საქმეზე. იხ. თუნდ არჩილ ჯორჯაძეს უკანასკნელი წერილი „ამიზანი“, № 63.) მაგრამ თუ თავის ერის ნიადაგი უნდა უარყოფილი იქნას, რატომ ღა უნ-

*) ანი სწერს: „მათ (ე. ი. პ. ს. პ.)კრებებსე უდიერთ იხსენიებოდენ რუსეთის მუშები, მათთან კავშირი არ სურდათ, ძირს რუსეთი—სამართლიათი ლოხუნგათ ვახადს!“ („მეტ.ც.“ № 10).

*) ეს, მართალია, აგრე მოხდა ჩენში, მარა ეს არის მხოლოდ ერთი წარბავილი ეტაბი ჩენის საზოგადოებრივ განვითარებისა.

და იქმნას მიღებული მიზნა და მიზნა კავკასიის ერთა ნიადაგი? თუ საქმე სივრცეზეა, მაშინ რუსეთის იმპერია ხომ უფრო დიდია კავკასიაზე, რატომ მთელ რუსეთში მოსახლე ერთა ინტერესებისაგან არ უნდა გამოვდლოდეთ, ანუ რაც კიდევ უფრო უკეთესია, რატომ არ უნდა ვიხელმძღვანელოთ თეთლი კაცობრიობის ინტერესებით? მეორე მხრივ, თუ კი ერთი ერის ინტერესები ეწინააღმდეგება მეორე ერის ინტერესებს, მაშინ ყველა ერების, თუ რამდენიმე ერის ინტერესთა ნიადაგზე დავადა ხომ სრული ულოღიკობაა, ნამდვილი უახრობაა და აბსურდი!

რადგან ანის აზრით ერის ინტერესები ეწინააღმდეგება მუშა ხალხის ინტერესებს, ამ უკანასკნელთა წარმომადგენლისათვის— და მაშ იმავე ანისათვის — ლოლიკურათ აუცილებელი დასკვნა ასეთია: ერის ინტერესები უნდა მსხვერპლათ შეეწიროს მუშა ხალხის ინტერესებს. მაგრამ ეს ხომ იგივე არის, რაც ერთხელ ბ-ნ არჩილ ჯორჯაძემ გვაძენო, მხოლოთ სხვა ნაპირიდან, როცა იგი სწერდა: „ქართველი მშრომელი ხალხი იძულებულია თავისი კერძო ინტერესები საერთო (ე. ი. ეროვნულ) ინტერესებზე დაბლა დააყენოს და მით დამატკიცოს თავისი საზოგადო თვითცნობიერების სიმწიფე“. („სენობის ფურცელი“ №1416, წ.1901 იხ. აგრეთვე №№1358, 1438 და სხ.) როგორც ხედავთ აქ ითხოვენ მუშა-ხალხის ინტერესები — დროებით მიიწი—მსხვერპლათ შეეწიროს ერის ინტერესებს. ანი ამ დებულებას მხოლოთ უკუღმა აბრუნებს და ითხოვს ერი შეეწიროს მუშა ხალხს. ბ-ნი ჯორჯაძემ და ანი ერთი მეორის უარმყოფ უკიდურესობას გვაწვდიან და ამიტომ მათი შეცდომაც ბარდაბარია, ანუ, უკეთ რომ ვთქვათ, ბ-ნი ჯორჯაძემ ბურჟუაზიულ თვალთა ხედვის წერტილიდან სრულიად მართალია, ხოლო ანი კი, პროლეტარიატის თვალთა ხედვის წერტილიდან, სრულიად შემცდარია. ამიტომ შეგნებულ მუშებისაგან ორივეს აღნიშნული შეხედულება უნდა უარყოფილ იქმნას...

არის უბედური ქვეყანა, რომელსაც სახელათ საქართველო ჰქვია. ამ უბედურმა ქვეყანამ დიდი ხანია დაპყარვა გენიოსთა წარმოშობის ძალია, მაგრამ დღეს ქუთაისში აღმოჩნდა ვინმე სანმანინი, რომელმაც კანტი და ლაპლასი არა თუ დაჩრდილა, მთლათ უმცირებათ ვადააქცია. ამ მეცნიერებს გენიოსებს უწოდებდნენ და წარმოადგენენ, თურმე მეცნიერის კანონიც კი არა სკოდნიათ მსოვლიოს დაზიდულობის შესახებ, რასაც ქხადათ ამტკიცებს სანმანინი. მაშ ყური დაუგლოთ სანმანინას.

ქუთაისში გამოდის „შინაური საქმეებო“, რომელსაც მიზანში ამოულია ივ. გომარელი და აცხობს და აცხობს კრიტიკულ წერილებს. მე არავითარი სურვილი არა მიქვს, პასუხი ვაგსცე იმგვარ მოწინააღმდეგეს, რომლის მეცნიერულ საბუთებს წარმოადგენს ჩვენება იმპერატორი ბავღესი და დედოფალი ანასია, მიცვალებული ცოლის თხოვნა ქმრისადმი, სხვა ქალებს ნუ ეპოტინებიო, და სხვ და სხვ. ამგვარ მოწინააღმდეგეთან მეცნიერული კამათი, მეცნიერების შეურაცხყოფათა მე მხოლოთ მიიდა, დავანახეთ მათ, ვისი თვალების ახვევაც სანმანინას უნდა, თუ როგორი მეცნიერული ავლადილებით გამოდის ის სამწერათ ასპარეზზე და როგორ ატყუებს მოუშხადებულ მკითხველს. ნაკადულში იყო ერთი ჩემი წერილი, საცა სხვათა შორის ვწერდი შემდეგს: მეცნიერების ერთ უმთავრეს ჰიპოტეზას ის აზრი შეადგენს, რომ უბედვეს დროს მზე, მთვარე და მზის სისტემის ციაგები წარმოადგენდნენ ერთ ადუღებულ სხეულს, რომელიც შეუქრებლათ ტრიალებდა. ტრიალის დროს მას თანდათან ჩამოშორდნენ სხვა და სხვა რგოლები, რომელთაგან წარმოსდგენ სხვა და სხვა ციაგები და დედა-მიწა; დაჩენილი ნაწილი ამ გახურებული სხეულისა არის მზე და სხვ. სანმანინას ჰგონებია, რომ ეს ჩემი საკუთარი აზრია, მოჰყოლია კრიტიკას და თავისი მსჯელობა დაუწყია ასე: „ჩვენ არ მივაქცევლით ყურადღებას ამ აქიბაჰიას, რომ იგი ნამდვილ მეცნიერულათ მიღებული ჰიპოტეზა იყოს და თანამედროვე მეცნიერთა შორის ერთი მომხრე მიიწი მუაედეს (კურსივი ჩემია)“ ქუთაისის მეცნიერს დაეიწყინა, რომ ეს ჰიპოტეზა სწორათ მეცნიერულათ მიღებული ჰიპოტეზაა, მას ჰქვია კანტისა და ლაპლასის სახელი და თანამედროვე მეცნიერთა შორის მას ყველა ეთანხმებთა, გარდა რასაკვირველია ისეთი მეცნიერებისა, როგორც თეთთონ სანმანინას.

ონ.

მტყუანს თუ კულზე ფეხი არ დააქრე, არ გატყუდება. რუსულ ენაზე არსებულთ „დედა-მიწის ისტორია“ ნეიმპირისა, გამოცემა 1902 წლისა. პირველ ტომში 63 გვერდზე სწერია შემდეგი, რასაც მე სიტყვა-სიტყვით ესთარგმნი: „ერთმა უდიდესმა მოაზრეთაგანმა—კანტმა — შექმნა თავისი შესანიშნავი თეორია ციაგთა სისტემის განვითარების შესახებ. ამ თეორიით ციაგთა სისტემა წარმოადგენდა ჰაერგავრთა მბრუნავ მასსას; ამ მასის გატებისა და შეკუმშვის გამო მისი ნაწილები ერთმანერთს

უქცნების რასა-რუსი.

იყო მდენიერი ქვეყანა; სახელათ მას ერქვა გერმანია. იქ ბევრი გამოჩენილი ნიქის პირები იბადებოდნენ, მაგრამ კანტმა თავისი გენიოსობით მთელი კაცობრიობა გააკვირვა.

იყო მდენიერი ქვეყანა; სახელათ მას ერქვა საფრანგეთი. იქ ბევრი შესანიშნავი პირები იბადებოდნენ, მაგრამ თავისი ასტრონომიული გამოკვლევებით ლაპლასმა გენიოსის სახელი დაიმსახურა. მზის სისტემის განვითარების შესახებ კანტმა და ლაპლასმა შექმნეს ერთგვარი თეორია, რომელსაც მეცნიერთა უმრავლესობა დღესაც ეთანხმებთა.

დაშორდნ და გადიქენ ციაგებათ; უმთავრესი მასსა კი ცენტრში დარჩა.

„თავდაპირველთ კანტის შეხედულებას ყველა არ ეთანხმებოდა, მხოლოთ ორმოცის წლის შემდეგ, როცა იმავე თეორიით გამოვიდა ლაპლასი, კანტის აზრი ყველამ მიიღო.

„მას შემდეგ ბევრი ატრონომიული აღმოჩენა გამოაშკარავდა: ნახეს ურანი, ნეპტუნი და ასტროვდთა გროვა; ყველა ეს სხეულები მოძრაობენ დასავლეთიდან აღმოსავლეთისაკენ. კანტისა და ლაპლასის თეორიის სიდასტურემ იმატა. ახლა აღიარებენ, რომ მზე და ყველა ციაგები თავდაპირველთ წარმოადგენდენ საერთო მასსას, რომელიც ნამეტანი სიმზურვალისა გამო ორთქლათ იყო ქვეული და ნეტუნის ორბიტამდე ეჭირა სივრცე; დროთა განმავლობაში ის უტიკუშმა დღევანდელი მზის მდგომარეობამდე. ამავე დროს რთქლისა და პერგავარისაგან შემდგარი მზრუნავი ბურთის გარეთი ნაწილები უფრო სწრაფთ ციკლებოდენ უფრო მძლავრთ იკუმშებოდენ და რგოლები სახით ცილდებოდენ უმთავრეს მასსას. რგოლების სკდებოდენ და გააჩინეს ციაგები.“ (კუპსივი ჩემია). ამასა სწერის მეცნიერი ნეიბაირი. ახლა თვითონ მკითხველმა გასაჯოს, არის თუ არა მეცნიერულთ მიღებული პიპოტეზა ის, რაც მე ავეუხსენი ნაკადულის პატარა მკთხელებს, და ჰყავს თუ არა მას თანამედროვე მეცნიერთა შორის ერთი მომხრე მინც.

ქუთაისის მეცნიერს მეცნიერებამ უღალატა, კანტისა და ლაპლასის თეორია გომართლის ქორათ აღიარა და ეს შესანიშნავი თეორია ორი გენიოსისა ხელთ გააქარწყლა - იციო, რით? ნიუტონის კანონი! საბრალო კანტისა და ლაპლასი! თქვენ რომ ნიუტონი წაგეკითხათ, ხომ აღარ გახდებოდით სანმანინის საკილოთ!

სანმანინს რომ ასტრონომიაში და ფიზიკაში რაიმე ელემენტარული ცოდნა გააჩნდეს, მაშინ ამდენთ აღარ შეირკებენდა თავს და მიხედვოჯა, რომ კანტისა და ლაპლასის თეორია სწორეთ ნიუტონის კანონზეა დამყარებული.

მე ესწერი: მატერია სამარადისოა, მას არც დასაწყისი აქვს, არც დასასრული მეთქი. „ერთი მიბრძანეთ, რომელი მეცნიერება ამტკიცებს ამ აზრსო,“ გვეკითხება ქუთათური მეცნიერი. ქუთათური მეცნიერს რომ ქიმიისა გეგვებოდეს რაზე, მაშინ ეცოდნებოდა - ერთი ის, რომ აზარაობისაგან რისიმე შექმნა მეცნიერებისაგან უარყოფილია; მეორე, რომ მსოფლიო მატერია არა კლებულობს, რაც საფრანგეთის გამოჩენილმა მიცნიერმა ლავუაზიემ დაამტკიცა. თუ როგორ დაამტკიცა, ეს ქიმიის ყოველ ელემენტარულ სახელმძღვანელოშია აწერილი. ამ ორი დებულების ლოლიკური დასკვნა ის არის, რომ მატერია სამარადისოა: მისი გაჩენა აზარაობისაგან შეუძლებელია, - მამასადამე მას დასაწყისი არა აქვს; ის არ კლებულობს, - მამასადამე დასასრული არა აქვს.

ამგვართ ქუთათური მეცნიერი თავის უმეტრებას მეცნიერების სახელით ასაღებს და ამავე დროს გაიძახის: ჩვენი გამოცემები უსუსურიოაო. დიხაც რომ უსუსურიო! უსუსური რომ არ იყოს, სანმანინისთანა მეცნიერები ორ სახელმძღვანელოს მინც წაიკითხავდენ ფიზიკიდან და ქიმიიდან, ვიდრე წერას დაიწყებდენ. ასტრონომიაზე კაცი სწერდეს და ლაპლასის თეორიას არ იცნობდე, ეს მხოლოთ ჩვენშია შესაძლებელი.

(შემდეგი იქნება)

ივ. გომართელი.

სხვა-და-სხვა ამბები

სეკენში

დღეს, 25 მაისს, ზუბალოვის სახალხო შენობაში ცნობილი პოეტი აკაკი წერეთელი წაიკითხავს ლექციას ქართულ ენაზე შემდეგ სათაურით: „თანამედროვე აზრები, გამოთქმული მეორემეტე საუკუნეში დიდებულ პოეტ შოთა რუსთაველისაგან“.

თბილისში, მანდილოსანთა ჯგუფმა ქ-ნ ა. მ. თუმანიშვილ - წერეთელის თასნობით დარასა ახალი ქართული განსაზღვრული საზოგადოება სახელ-წოდებით „განათლება“. ამ საზოგადოების მიზანია გაავრცელოს სწავლა ღარიბ მცხოვრება შორის და ნიუტონი დაზარება აღმოუჩინოს ღარიბ მოსწავლეებს, გასწავს სამაგილითო სკოლები, წიგნთ-საცავები, სამკითხველოები და სხვა. საწევრო გადასახადი წელიწადში 3 მანეთია. ამ საზოგადოების წსედება წარუდგინეს დასამტკიცებლათ გუბერნატორს.

„გურიის რესპუბლიკის“ საქმეზე სამართალში მიცემულთ ვაგზაენს ტელეგრაფმა სახელმწიფო სათათბიროს თავმჯდომარის ხომიაკოვის, დეპუტატ მაკლაკოვის და ჩხიძეს სახელზე და სთხოვენ შუამდგომლობა გაუწიონ, რომ მათი საქმე გარეს თბილისში, როგორც ვიცით სენატმა მათი საქმე გადაიჭანა ოდესის სამოსამართლო პალატაში.

თბილისის გენერალ-გუბერნატორის ვანკარგულეობით 20 მაისს დიკეტა ქართული ყოველ-დღიური გაზ. „ცხოვრების სარკე“-

მთავრობისაზე ვანკარგულეობით შტრეკებულია გამოცემა ყოველ-კვირულ საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ჟურნალ „ალიანი“სა.

ამ ცოტა ხანში დაიჭრეს თბილისის აბანოების მუშათა პროფესიონალურ საზოგადოების წევრები; ყველანი მეტეხის ციხეში ჩამაწყვდიეს. წაიღეს საზოგადოების საქმეები. ეძებენ დასაჭერათ კიდევ სამ კაცს.

მიმდინარე წლის 1 იანვრიდან 17 მაისამდე ქალაქს ჰქონია შემოსავალი 201,879 მან. 91 კაპ; შარშან კი ამავე ხნის განმავლობაში — 210,987 მან. 64 კაპ.

კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებამ შუამდგომლობა აღძრა ნამესტნიკის წინაშე, რომ კავკასიის საეროებო თანხიდან მიეცეს საზოგადოებას საბაღოს სკოლისთვის 4,000 მან.

ზაქათალის მხარეში განუწყვეტელი წვიმები ყოფილა. ახლო მახლო მთები დაუთოვია, რომელსაც საშინელი ზარალი მიუყენებია მეცხვარეებისთვის. ნაპირებიდან გადმოსულა მდინარე ყურბუხი და რამდენიმე სოფლის ქინახული წაუღვია.

ამავე მხარეს კახის ნაწილის ზოგიერთ სოფლებში მძინევარებს თურმე გადამდები სენი-სიფილისი.

ბათუმის ადგილობრივ ციხეში აღმოუჩენიათ ხერხეული სიგძით 16 არშინი. გარეთ კედელამდის ყოფილა კიდევ გასათხრელი 11² არშ.

მეორე სათათბიროს დებუტატი მახარაძე, სოც.-დემოკრატიულ ფრაქციის წევრი, გაგზავნეს სევასტოპოლის ციხეში.

კომისიამ, რომელიც შესდგა კავკასიის ნამესტნიკთან შატლოვის თავმჯდომარეობით, გადაწყვიტა გაიყვანოს ახალი გზატკეცილები ბათუმისა და ყარსის ოლქებში და ზაქათალის მხარეში.

როგორც „ზაკავშიე“ ატყობინებენ ტელეგრაფით ბაქოდან, იქ აღმოუჩენიათ ასაფეთქებელი ნივთიერებათა დიდი საწყობი. შიგვე უპოვიათ მრავალი ყუმბარა უშეფლევბელი სიდიდისა. საწყობში მოუსწვრიათ რამდენიმე კაცისათვის, რომელნიც გაქცეულან. ატეხილა სროლა, რომლის დროს ერთი მათგანი მოუკლავთ, მეორე დაუჭრიათ.

რ უ ს ე თ ი .

სიკვლით დასჯა გადაუწყვიტეს ეკატერინისლავში—სამს, კახანში ორს, უფაში ოთხს.

ეკატერინისლავის ციხეში 250 კაცის ადგილს სულ 750 ტულაღია მოათავსებული. ბევრ მათგანს ტანზე საცვლილიც კი არა აქვს.

სევასტოპოლის მახლობლათ გამოქვაბულში აღმოაჩინეს დიდი საიდუმლო სტამბა, რომელიც ეკუთნის ორგანიზაციის სახელით „თავისუფლებათვით ჩვენშიგან არის“. დაატყვევეს მხოლოდ ერთი.

სიკვლითა დასჯა გადაუწყვიტეს პეტერბურგში—ექვს, რიგაში-ერთს.

ხერსონის გუბერნიისში, განსაკუთრებით, ციხეებში, მძინევარებს სახადი.

ქ. კოსტრომაში აღმოაჩინეს ესერების სტამბა, დაატუსადეს ასოთამწყობი.

პეტერბურგის უნივერსიტეტიდან ითხოვენ სასწავლო გადასახადის შეუტანლობის-გამო 1,200 სტუდენტს.

სიკვლით დასჯა გადაუწყვიტეს ვილნოში—ოთხს, მოსკოვში—ერთს, პენზაში—ორს, ბაქოში—ერთს.

პასუხის გეგმაში მისცეს სახელ. დუმის ყოფილი დებუტ. კრუშევიანი ურიების ასაკლებათ მოწოდებისათვის.

ციხეში იმდენათ გავრცელდა სახადი, რომ ფიქრობენ სკოლებში ვგზამენები გააუქმონ.

სიკვლით დასჯა გადაუწყვიტეს ვარშავაში — სამს, ფეოდოსიაში—სამს.

რუსეთის სამხრეთ-დასავლეთის მხრის მემუამლეებმა უკვე მიმართეს თხოვნით სათანადო მთავრობას, რათა მან სასტიკი ზომები მიიღოს სოფლის მუშათა მოსალოდნელ გაფიცვის თავიდან ასაცილებლათ. მათი ცნობით სამხრეთ-დასავლეთის მხრის ზოგ სოფლებში გაჩაღდა აგიტაცია გაფიცვის სასარგებლოთ.

სიკვლით დასჯა გადაუწყვიტეს სმოლენსკში—ერთს, რეველში—შიდეს; სიკვლით დასაჯეს ხერსონში ორი.

გაზეთი „ბესარაბიის სოცოგება“ კრუშევიანს „შანტაშისტობას“ აბრალებს.

სახელმწიფო დუგა.

სახელ. დუმის სდომაზე 15 მაისს პირველათ მოისმინეს კანონპროექტთა სარედაქციო კომისიის მოხსენებები, უცვლელათ მიიღეს 7 სხვა და სხვა სრულიათ უმნიშვნელო კანონპროექტის ტექსტი, და უკამათოთ დაადგინეს გადაეცეს ის განსახილველათ საჯელმწიფო საბჭოს.

მეორე შეუდგა რკინის გზის საქმეთა დეპარტამენტის ხარჯთ აღრიცხვის ანგარიშის მოსმენას, მოხსენებლის შემდეგ ილაპარაკა ფინანსთა მინისტრმა, რომელმაც სხვათა შორის სთქვა: მე თამამით და ამაყათ შემო-

ძლია ვალიარო რომ რუსეთმა გასულ წლებში დიდი დამარცხება ნახა ბრძოლის ველზე, მარა მის ორი თუ არა ერთი მეტათ ბრწყინვალე საქმე მაინც მიუძღვის თავის მოქმედებებში; ესაა-მისი რკინის გზების საქმე საზოგადოთ და აღმოსავლეთ-ჩინეთის რკინის გზა კერძოთ. „ჩვენ თუ საშინლათ დავმარცხდით, ამის მიზეზი სულაც არ ყოფილა, როგორც ზოგიერთებს უსამართლოთ ჰგონიათ, მანჯურის რკინის გზის სიავსარგავს ეს გზა პირ იქით, მინისტრის აზრით, შესანიშნავი იყო და თუ დღევნად საქირო სამსახური ვერ გაუწია რუსეთს, ეს იმიტომ რომ დღემდე არ იყო ის ნორმალურ პირობებში ჩაყენებული (მარჯენიდან ისმის: ვაჟა, ვაჟა) რაც. შეეხება ხარჯთ აღრიცხვას, მინისტრის იმედი აქვს, რომ ღუმა არ დაღუბრებს ფულს ისეთ საქმისთვის, როგორცაა აღმოსავლეთ-ჩინეთის რკინის გზა, გადადებს საკმაო თანხას და აღჭურავს მინისტრს საქირო ნდობა-უფლებებით. დასასრულ ღუმა ხარჯთ აღრიცხვის ყველა მუხლებში მიიღო და კანონპროექტი გადაეცა სარედაქციო კომისიას.

ამავე დღეს ღუმამ მოისმინა მოხსენება შესახებ დეპუტატ კოსოროტოვის ღუმიდან დათხოვისა. მომხსენებელი აცხადებს, რომ დღეს მან მიიღო დეპ. კოსოროტოვის შესახებ საბრალდებლო ოქმი, რომლიდანაც ჩანს, რომ დეპ. კოსოროტოვს ეხება ბრალდება 129 სტ. მესამე მუხლის ძალით, ხოლო ამ სტატიის მეორე და მეოთხე მუხლები მას არ შეეხება; **კომისიამ, რომელიც ცხრა წევრისაგან შედგება, ერთხმით დაადგინა, რომ დეპ. კოსოროტოვი დათხოვილ იქნას ღუმიდან.** კამათი ამ საგნის შესახებ ღუმამ შემდეგი კრებისთვის გადაღო.

შემდეგი სხდომა მოხდა მეორე დღეს, 16 მაისს. ცხრა არა საყურადღებო კანონპროექტის მოსმენის და მიღების შემდეგ ღუმა შეუდგა დეპ. კოსოროტოვის ღუმიდან დათხოვნის შესახებ კამათს.

დეპ. მაკლაკოვი კითხვას ორათ ყოფს და ასე აყენებს: ჯერ უნდა გამოირკვეს საკითხი პრინციპიალურათ, თუ რადენათა აქვს უფლება ღუმის დათხოვოს თავის წრიდან ესა თუ ის წევრი და მეგრ ამის მიხედვით უნდა გადაწყდეს, დათხოვილ იქნას დეპ. კოსოროტოვი კერძოთ, თუ არა? ორატორის აზრით კითხვის ასე დაყენება და მისი პრინციპიალურათ გადაჭრა ღუმისათვის საჩქაროა და აუცილებელი, ვინაიდან მას არა ერთხელ და ორხელ მიეცემა შემთხვევა პასუხი გასცეს კითხვაზე: გააძეოს თუ არა ღუმიდან ესა თუ ის დეპუტატი. მისი აზრით ეს კითხვა ღუმის კომპეტენციას შეეხება და ამიტომაც ის მეტათ საყურადღებოთ თვლის, განხილულ იქნას ის პრინციპიალურათ. **მაკლაკოვს** ეთანხმება და მხარს უჭერს დეპუტ. **ბულატი** და **აჯამოვი**.

ასეთ მოსაზრებისა და შესხედულების წინააღმდეგ ლაპარაკობენ: **თავადი ტენიშვი**, **შუბინსკი**, (ოქტომბ.) **ზამისლოვსკი**, **ბარონ მეინდორფი**, რომელთა აზრით

საქირო არაა დღეს კითხვა პრინციპიალურათ იქნეს განხილული, საქიროა მხოლოთ ღუმამ პირდაპირ დაადგინოს თავის განაზრჩი დებ. კოსოროტოვის შესახებ. კამათი შესწყდა და ღუმამ ხმის უმეტესობით (187 ხმ. წინააღმდეგ 128 ხმისა) გადაწყვიტა განიხილოს კერძოთ კოსოროტოვის საქმე.

ლაპარაკობს დეპ. გიგეჭკორი, რომელიც აცხადებს, რომ დეპ. კოსოროტოვის წინააღმდეგ წამოყენებული ბრალდება იოტის ოდენ კრიტიკასაც ვერ უძლებს: ის აშკარა სიცრუეზეა აგებული; ან კი სხვა რას უნდა მოელოდეს დღევანდელ მთავრობისგან სოციალ-დემოკრატია, რომელსაც ეკუთვნის დებ. კოსოროტოვი და რომლის წინააღმდეგ ის სისტემატიურათ და გაუმაგებით იბრძვის ჩვენი ბიუროკრატია; კოსოროტოვის წინააღმდეგ ბრალდების წამოყენებით მთავრობამ „ჯგვაროსნული“ ომი გამოუცხადა სახელ. ღუმის სოციალ-დემოკრატულ ფრაქციას და შესძახა: „ძირს სოციალ-დემოკრატიაო“. ნუ თუ სახელ. ღუმა გაჰყვება მთავრობის ასეთ ლოზუნგს? (პურიშვევიჩი ადგილიდან იძახის: „გაჰყვება!“) დაბ, ჩვენ ვიცით, განაგრძობს გიგეჭკორი, რომ პურიშვევიჩები გაჰყვებიან მას, მარა ღუმას რომ მარტო პურიშვევიჩი არ შეადგენს!?

მომხსენებელი ბარონ მეინდორფი შენიშნავს, რომ კომისიამ მიიღო სახეში სწორეთ ის სოციალ-დემოკრატია ული მსოფლმხედველობა, რომელსაც კოსოროტოვი აღიარებს; მის იმეგარ საქადაგებლათ, რომ სისხლის სამართლის ნორმები არ შეიღახოს, საქიროა კაცი აღჭურვილი იყოს უდიდეს დიალექტიური ნიჭით, რასაც ისე მოკლებულია ბრალდებული კოსოროტოვი; ამიტომ ორატორი ეჭირობს, რომ კოსოროტოვი ვერ ასცდებოდა თავის მოღვაწეობის დროს სისხლის სამართლის კანონების დარღვევას, ამ ნიართ კომისიის საბუთი ჰქონდა ეცნო მის წინააღმდეგ წამოყენებული ბრალდება და ერთხმით დაედგინა მისი სახელ. ღუმიდან დათხოვნა.

მეორე დეპ. **ლიანხიცი** პრინციპიალურათ ეთანხმება კომისიას, მარა რადგანაც კოსოროტოვის ბრალდება ნათლათ არაა გამოძიებით გამოკვლეული და დეპ. ღუმიდან დათხოვა, ეს დუმის ღირსების დამცირებათ ჩაითვლება, დეპ. კოსოროტოვი ისევ დატყვებულ უნდა იქნას ღუმამო.

გრავი **უფაროვი** და დეპ. **სოკოლოვი** თუმცა სხვა და სხვა მოტივებით ხელმძღვანელობენ, მარა კოსოროტოვის შესახებ ერთ და იმავე დასკვნამდე მიდიან: მათი აზრით საქიროა ღუმამ დაიცვას თავისი უფლება და დეპ. კოსოროტოვი არ დაითხოვოს.

ამ აზრის წინააღმდეგ ლაპარაკობს რამდენიმე მემარჯვენე დეპუტატი; ლაპარაკობს იუსტიციის მინისტრაც.

მინისტრის აზრით საქირო არაა, რომ ღუმამ სასამართლოს ფუნქციები იკისროს და შეუდგეს მის გამოკვლევას, თუ რამდენათ საფუძვლიანია რომელიმე ბრალ-

დება რომელიმე დამნაშავე დეპუტატის წინააღმდეგ წამოყენებული, მის უფლებაა მხოლოდ წამოყენებულ ბრალდების მიხედვით გადაწყვიტოს დაითხოვს თუ არა თავის წრიდან ბრალდებულ დეპუტატს. მთავრობის მიზანია, დაასრულო მინისტრმა, ძირიანათ ამოავდოს ისეთი სწავლა-მოდლები, რომელიც ქადაგებს, რაღაცნაირ საოცნებო წყობილებას და ცდილობს ასეთი წყობილების კეცხლითა და მახვილით დამყარებას; (ხმაურობა მარცხნიდან) მთავრობას, სუჰს, მაღალი იყოს

კანონმდებელ კრების ავტორიტეტი და დამოუკიდებელი გახადოს სასამართლო პოლიტიკისგან, რომლითაც ზოგიერთებს ჰსურთ წაბილწონ იგი. (ხმაურობა მარცხნივ) მინისტრს უპასუხა ბარონ მეიენდორფმა, რომელმაც აღნიშნა, რომ საჭიროა შეთანხმებულ იქნას ცალკე კანონის აზრი მთელი ინსტიტუტის იდეასთან და იმ დავისებულების საფუძველთან, რომელსაც ეწოდება სახელმწიფო დემა.

ჩვენთვის მადლობა

მოგონება.

(ნ. ველოშვილის ხსენებას.)

მახსოვს ოდეს შენი ქნარი გულს კეჟანს მაიღებდა, სევდა-ნაღველს მიკავებდა, სულს სიამით აღზინებდა;

მახსოვს ოდეს შენი მღერა ნაღველს მგვრიდა, მაღონებდა, გულს მიწყლავდა იგი მით, რომ, ხალხის ტანჯვას მაგონებდა;

მახსოვს ოდეს ვით შეგვერის ხალხის შერლს და ხალხის შობილს, ვით მგოსანი ჩანვს უკრავდი ტანჯვა-კენესით წარმოშობილს.

ეს კი იყო, როს ყველმობრივ გაისმოდა კენესა მწველი, ზეცაც სდუნდა და სამყაროს გადაკროდა ლამე ბნელი;

ეს კი იყო, როს მწუხარე დასტიროდი ლამეს ბნელს, ოდესაც შენ უიქედით შესტკეპროდი ბრძოლის ველსა:;

ეს იყო, როს ნაღვლიანი შესჩიოდი ბედის ტრილი, ჭარის კენესას, ჭარის სისინს უერთებდი ჩანვის წკრაალს!

* *

მახსოვს, როს „მესამე დასი“ კოცნა-შროის დროშით ხელში, მოველინა ქართველ ხალხს და გული :წრაო მის ნაღველში;

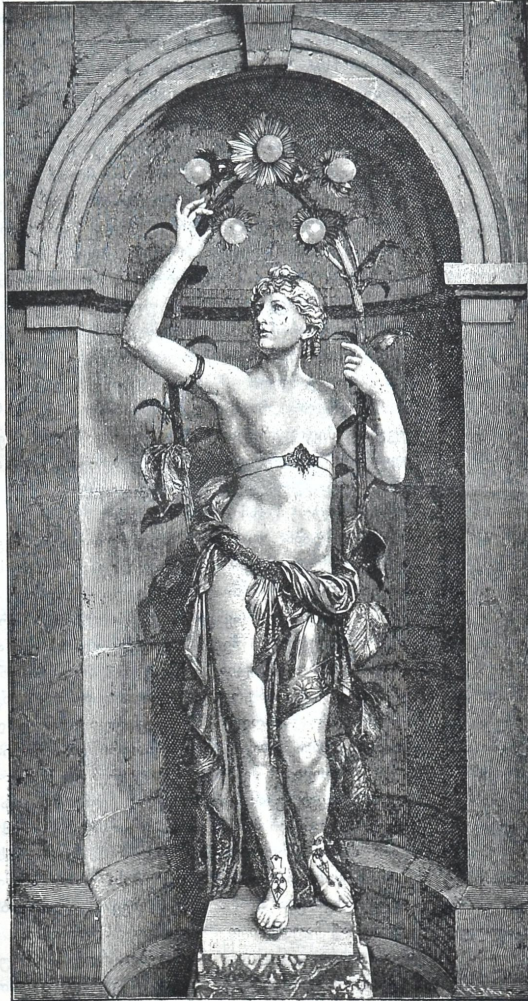
მახსოვს ოდეს იგი დასი ხალხს ძილიდან აღვიძებდა, მაშვრალთა და ჩაგროულა გულში ღვთიურ გრძნობას აღვიცებდა;

მახსოვს, როს მის მტკიე გუნდმა დაჰგმო შიში, დაჰგმო ძრწოლა, ხალხის მხაგველ ბოროტ ძალებს გიუმართა შეკერი ბრძოლა.

(რომელ გუნდსაც წილიდა ხვდა ტანჯვის ჯვარი გოლოკოთისა, მარა მაინც არა დრკება მედგრათ მიაქვს ბოლომდისა.)

ეს კი იყო, როს მის სევტედს აჰყვა შენი გულის ძგერა, როს მის წუხილს გამოსთქვამდა შენი ჩანვის სიმთა ჟღერა;

ეს კი იყო, როს მის დევისს
მსახურებდა შენი ძალა
და, როს აღშფოთებულ გრძობამ
გიკარნახა „მატანტალა“;

ეს კი იყო, როს მის წრეში
შენც მიიღე ნათლის ღვინა
და მახლობელ წარსულისა
მგოსანს არ ჰხამს დავიწყება.

*
**

მახსოვს, ოდეს ხალხის ბოლომამ
გადალაზა მჩავერეთ ზღუდვ
და ძირიდან თხემამდინს
შეარყია მტარავალთ ბუდვ;

მახსოვს, ოდეს ასტყდა ბრძოლა
მედგარი და შიშის მგერელი,
როს არ სჩანდა ლაჩარი და
უიმედო ცრემლის მღვრელი;

როს ბრძოლის ველს გამ-ვიდა
ხალხი გმირი და ღიადი,
აღმოსავლით ცისკარს ესკერეტლით,
ახლოს სჩანდა განთიადი.

ეს კი იყო, როს მტარავალთა
წაიჩოქეს ხალხის წინა

და ვეშაპავ დავკოლივით
საცოდავთ დაგმინა;

ეს კი იყო, როს ჩავკრულთა
იგრძნეს ხსნა და იგრძნეს შეგბა
და ყოველ კაცს ძეხორციელს
სწამდა ხალხის გამარჯვება;

ეს კი იყო, როს შენს „მუზას“
დაეუფლა „მუშის“ ჰანგი,
როს მის დროშის, მის მომავალს
დამღეროდა შენი ჩანგი!

*
**

ახლა, ოდეს სულს გვიუთავს
ეს შებნელი რეაქცია,
როს შან ხალხის მონაქმედი
დაამხო და დააქცია;

ახლა ოდეს ნისლი ჰფარავს
ნათელსა და ქიატ ღღესა
და ყრუ გმინვით გამოისმის
ერის გულით მწარე კენესა;

როს ბრძოლის ველს დაქვეითინებს
ღვდა შვილს და ცოლი ქმარსა,
როს გულს მიკლავს კავშანი
ხალხის ხვედრით განამწარსა,

მარკვი, რატომ აღარ ისმის
შენი ქნარის მწველი ხმები,
რისთვის დაჰგმე ძველი გზა და
შენი ძველი შეგობრებნი?

მარკვი: რისთვის გადაუდგ
შრომისა და ბრძოლის შვილებს,
რათ არ დამღერ კვლავ იმათ წყულულს
შენი ჩანგის მკენესარ სიმებს?

მარკვი, რისთვის დაივიწყე
შენი ღვაწლი და ამაგი,
რეაქციის სიმკაცრის დროს
რათ მოძიე მტრის ბანაკი?!

* * *

ახლა, ოდეს ყოველის მზრით
მოგვესია მტერთა რაზმი
და შევესვა ჩვენ სამალა
შხამ-ნადევლით შენაკაზმი;

ახლა ოდეს აზნანავნი
ვისაც ავღა მტარვლის ტყვია,
ცივ ქვევების, კატორღის და
ბნელ საკანის უმწე ტყევა;

ახლა, ოდეს მაშვრალით ვეხადეთ
ძაძით მოსლით, მგლოვიარეს,
როს ყორნები დასხავიან
ტანჯულსა და გვემულ მხარეს,
მარტვი, რისთვის უერთდება
იმათ ჩხავილს შენი ხმები?
მარტვი, თუ რამ შეგაყვარა
შენ მოსისხლე ჩვენი მტრები?
მარტვი, რათ ჰგომბ აზნანავებს
წინ რომ გვიდგენ ვანსადელში
და ვინც ახლაც წინ გვიძღვიან
შრომა-ძმობის დროშით ხელში?
მარტვი, რატომ დაამხსვიე
შენ უდროით შენი ჩანგი?
რათ შესწვიე ტე სიმთა ჟღერა
საიმელო მისი ჰანჯა?!

სპ. ჭელიძე

უზრძიკა

(სურათი).

* * *

მზემ კარგა მალა წამოიწია ცაზე, მისი უმანკო
სხივები უხვათ მოვეფინა მთელ არე-მარეს; ქუჩები ახ-
მაურ-ამოძრავდა. მთელ მუშა თბილისს მოვლო საში-
ნელი ხმა მუშა-ქალთა მასიური დათხოვნის შესახებ.
ბევრი მუშა დაფიქრა ამ აზნაზე, ბევრს ელდასავით
ეცა ის გულზე, ბევრს ცრმულით განენამ თვალები...
მუშობი ისევ იდგენ ეზოში, ისევ განაძობდენ ისი-
ნი ხმაურობას, იწვევდენ ფაბრიკის განგეს, მაგრამ ის არ
ჩნდებოდა და საღდაც ოთახის კუნტულში მიმალული
უთვლიდა მუშებს ახალ-ახალ მუქარას.

ამდროს მოვიდა რამდენიმე კაცი, რომელთა შო-
რის უფრო ყურადღებას იქცევდა ერთი დაბალი ტანის,
შავგერმანი, ძალაზე ხმელი, საღმრთიანი კეთილი სა-
ხის გამომეტყველებით. მუშები ერთ წამს დაწუნარდენ,
მივსალამენ ახალ მოსულ აზნანავებს, მერმე მოწინავე
მუშებსა მოკლეთ გააცნეს საქმის გარემოება მოსულთ
და შემდეგ შეერთებულნი ძალით შეუდგენ ბრძოლის
საშედეგათა გამოკვლევის. სანამ შეუდგებოდნ საქმეს

ზოგი დათხოვნილ მუშებიდან უახლოვდებოდა ახალ
მოსულ აზნანავებს და თვალ ცრემლიანი ჩურჩულით
ეუბნებოდა: „აბა, თქვენ ცით, აზნანავებო, თვარა გა-
მოგვეჭრა ყელი“. დიდი ხნის კამათის შემდეგ საქმის
გარემოება გამოირკვა. დაბალი ტანის ახალმოსულმა
სიტყვა აიღო. ის გულ ნადევლ მორბეული წარსდა წინ,
მიაღწი-მიპოვო იქაურობას თვლით, შემდეგ მოკლე, მკა-
ფიო და მგრამნობიარე სიტყვები მდამიურათ დაახასიათა
მუშათა მდგომარეობა დღეს საზოგადოთ რუსეთში და
კერძოთ სხენებულ ფაბრიკაში. სიტყვამ ისეთი ღრმა
შთაბეჭდილება მოახდინა მუშებზე, რომ ზოგს ცრემ-
ლებიც წამოვიდა თვალებიდან. მან დაასრულა სიტ-
ყვა: „ჩვენი გული უნდა ჰქონდეს კაცს, სრულიად უგრ-
ძნობო უნდა იყოს ის, რომ საშინლათ არ შეაძრწუ-
ნოს მისი გული სამოცდაშვიდი მუშის ქუჩაში ულუკო
პურით ვატყარცნამ იმ დროს, როდესაც ჩვენი უმუშე-
ვარი აზნანავებით ქუჩები სავესა... მაგრამ ჩვენ გონიერი
არსებანი ვართ და გონიერულათ უნდა განვსაჯოთ
საქმე. ორი უბედურებისგან უფრო საკლები უბედუ-
რება უნდა ავირჩიოთ. კითხვა, თუშეცა უკუღმართათ,
მაგრამ ნათლათა დასმული — ან უნდა დათხოვნილ იქ-
მნას სამოცდაშვიდი მუშა-ქალი, ან დაიხუროს ფაბრი-
კა... გაფიცვა, როგორც გამოირკვა, ამ პირობებში
ყოვლად შეუძლებელია—ეს მხოლოთ ხელს შეუწყობს
მეფაბრიკის გამარჯვებას. ძველი სტიქიური გაფიცვის
ხანა წავიდა... ეხლა საჭიროა კარგათ მოწყობილი,
მოშხადებული. გამოანგარიშებული გაფიცვა, რომ-
ლის წარმოება ჩვენ არ შეგვიძლია ჯერ. ჩვენ უნდა
შევექმნათ ისეთი მტკიცე ორგანიზაცია, რომელსაც შე-
ეძლება ეკონომიურ ნიდაგზე ყველა მუშების განურ-
ჩევლათ სქესისა, ეროვნებისა და პარტიული რწმენისა
მკიდროთ შეერთება ჩვენი მყვეფელების წინაღმდეგ,
— ასეთი ორგანიზაცია უპარტო პროფესიონალური
კავშირია. ჩვენი პატრონები, რომელთაც ჩვენგან ის-
წავლეს ბრძოლა, დღეს შეერთებულნი ძალით-ლოკაუ-
ტებით და სხვა ათასი ხრიკებით იერიშით მოდიან ჩვენ-
ზე და ბრძოლით მოპოვებულ უფლებებს ერთი-მეორე-
ზე გავართმევენ უკან. აზნანავებო, ჩვენი მდგომარეობა,
ჩვენი პატრონების მოქმედება გვიკარნახებს, რომ შევერ-
თდეთ, ძალას ერთობა წარმოადგენს! აი ტვინის შემ-
რყევი ნაყოფი ჩვენი დაქსაყლობისა და უთანხმოებისა,
— დღეს სხვა გზა აღარა გვაქვს, ჩვენს აზნანავებს, რომ-
მელთაც აქ ჩაუღვრიათ თავიანთი სისხლი და ოფლი,
უნდა უთხრათ: წადით, აზნანავებო, რომ სხვა მუშებსაც
ასეთი დღე არ დაადგეს! მაგრამ ვეცადოთ, რომ რაც
შეიძლება მეტი გვიღოდ მოვსთხოვოთ მეფაბრიკეს!..“

სიტყვის ასეთმა ბოლომ თავზარი დასცა დათხო-
ვნილ მუშებს. საშინელი ხმაურობა ასტყდა მათ შორის,
უსასტიკესმა მწუხარების ალმა დახრავა მათი არსება,
საშინელმა ძიმწარამ მოსწამლა მათი იმედი და ტანჯუ-
ლი სული...

საწყლები მათ დაღვრემილ-დანაოქებულ უღრო-
 ოთ მოხუცებულ სახეზე ცრემლის ნაკადულები მოგო-
 რავდა. მცირე მათდგან არ სტიროდა და თავჩაქინდრუ-
 ლი რადაცას ფიქრობდა; ქეთოც, გამკუარი, დაღვრე-
 მილი ჩაპყურებდა დედამიწას, თითქოს სურს ამოიკით-
 ხოს თავის უბედურების და სოფლის უკუღმართობის
 მიზეზით; ზოგს ისტერია მოსდებოდა: ან საშინლათ ხარ-
 ხარობდა, ან თმას იგლეჯდა თავზე და მოსთქვამდა; ზოგი
 გულწასული ეკეცებოდა მიწაზე, ზოგი ისე გაეჭვავებია
 მწუხარებას, რომ ქანდაკებასავე განუძირველათ იღვა.
 ერთი შვა ხნისჩოყურა მალაღი ქალა გულმოგლეჯილ
 ჩითის კახაში გამოხვეული წელზე შალ შემოკრული,
 თმა გაწეწილი ხელებს აქნევდა და საშინლათ ღრიალებდა.

— არა... არა!... აქიდან არაფერი გზით ცოცხა-
 ლი არ წავალ... სად უნდა წავიდე ახლა!... მთელი
 ჩემი ქალობა აქ ჩამიტოვია... ფაბრიკის თითველი აგუ-
 რი ჩემი სისხლით და ოფლითაა გავერთილი!.. მე გავ-
 ცდიდი აქ, ამ საცეცხლე ფაბრიკაში!.. ეხლა, ეხლა მწეა-
 რივით მაგდებენ აქიდან!.. არა... არა... ათასჯერ არა!..
 აქიდან ცოცხალს ვერ გამოყვანს კაცი!... დეე, მომი-
 სიონ კახაკები!.. დეე, ლუკმა-ლუკმათ ამქუწონ... ცოც-
 ხალი-კი არას გზით არ გავალ!.. სად წავიდე!.. ვის
 უნდევია ეხლა!.. ვინ აქმეცს ჩემ საწყალ ობლებს პურს..
 ვინ?..

— ფუი, თქვენ ამხანაგობას!.. ასე უნდა !?.. ჩვენ,
 ქალებს მიგვრეკვენ... შიმშილით უნდა ამეწყვეთ ჩენი
 საწყალი ქმარ-შვილით!.. თქვენ, კაცები ნიშნს გვი-
 ვებთ!.. მები დაგასქათთ მაგ თავზე!.. თქვენც კვერს
 უკრავთ მხანაგებისა“ სურვილს და მხარის უქვერთ მას!..
 სადაა თქვენი ერთობა!... სადაა თქვენი ამხანაგობა!..
 ღრიალებდა მეორე.

— ჩვენ ქალები ვავიციებთ... არც ერთი ქალი
 არ იმუშავენ... დეე, თქვენ, კაცებმა იმუშავეთ...
 თქვენ დაიარებო!... თქვენ! იძახდა მესამე.

— არაა ჩვენ, მუშები ვართ... ქალი, კაცი-ორივე
 ერთ ტაფაში ვიწვით... ორივე თავისუფალი დაქირავებუ-
 ლი მონა ვართ... ორივე ძალ-ღონეს ვყიდით!.. დეე,
 გავწყვეთ სიმშილით. გავწყვეთ!... ყველა გავწყვეთ!..
 მუშის ბედი ასეთია!.. ჩვენ ვიფიცებთ!.. გრძობა
 მორეული ვაძიძიხვდა ერთი შეჯანის ახალგაზდა, შვე-
 გრემანი მუშა მწვენს სამუშაო ბლუზაში, თავზე ქუდ-
 მოგლეჯილი, რომლის სახე ლამპარით იყო ანთებუ-
 ლი და ცახცახებდა.

— ვიფიცებთ... ვიფიცებთ!... ფაბრიკა იფიცე-
 ბა. იფიცება! ან გამარჯვება... ან დაპირებება—ეს ორი-
 ვე ძმაა!.. დაღრილა ფაბრიკაში ნაქვეტილმა ხალხმა,
 და ფაბრიკის ფანჯრის მინებმა ხრიალ-ხრიალი მოადინეს
 ძირს.

— კარები ვაღვთ!.. კარები!.. ვიფიცებთ... ვიფი-
 ცებთ!... გაუმარჯოს გაფიცვას! გაუმარჯოს!.. დროი-
 ლებდა აღშფოთებული ხალხი. ვიფიცებთ!.. თითქოს
 გუგუნებდა მუშინები; ვიფიცებთ!.. ძიძგინებდა კედლე-

ბი. ვიფიცებთ... დღეებზედა მტრადები... ვიფიცებთ...
 გრიალობდა არე-მარე. ამ საერთო ხმაურობას ექსოვო-
 და ინტონაციონალის მწყობრი, იმედიანი და ნაღ-
 ვლიანი მელიოდა:

„ბედი წყეულნო, მთლათ გარიყულნო,
 ტუსალებო სიმშილისა,
 წამოიწიეთ, შფოთავს გონება,
 გვემახის ველი ბრძოლისა!
 წარსული მტვერათ ვადავაქციეთ,
 შეცვალოთ საძირკველი,
 აღვდექ, აზხდრდი, გუშინ არარავ,
 რომ დღეს გავხდეთ ყველაფერი!
 უკანასკნელი ბრძოლაა,
 შევეაგუფოთ ძალი,
 ხვალ ქვეყანა ვახდება,
 ინტერნაციონალი!..“

ქეთო, თითქოს ძილიდან გამოირკვა, სწრაფათ
 წელში გასწორდა, ცალ მხარზე შალ-წამოგდებული
 შეტა იქვე ახლოს დალაგებული ფიცის კანებზე და ხე-
 ლის ქენით აღზნებული მიმართა მუშებს.

— ამხანაგებო! ერთი დათხოვნილ მუშათაგანი
 ვარ მეც... ჩემ შინაურ გაქვირებას არ აგწერთ... ჩვენ
 ყველა გაქვირებული ვართ... დაღინებული აქ, ამ ცოც-
 ხალთა სისაფლაოში, არ მოიწამლავეს თავს... ეხლა,
 როდესაც რეაქცია მშრომელ ხალხზე თავის გამარჯვე-
 ბას დღესასწაულობს... როდესაც მას უერთდებიან ჩვე-
 ნი მყელფეველები და სისხლის მწოველები... რო-
 დესაც ორივე შეერთებული ძალით და ბინძური
 მიზნით ზღვის ამბოქრებულ ტალღებით ენთექტიან
 მუშებს... უნდათ ჩანთქან, გაანადგურონ, გათვონ
 მათი უფლებები... მე სასტიკი წინააღმდეგი ვარ გაფიც-
 ვის!.. ნუ ბობოქრობთ!.. დამწვიდით!... ფაბრიკა არ
 იფიცება, არა!..

— არა! ფაბრიკა იფიცება, იფიცება!... გაუმარჯოს
 გაფიცვას!.. გაუმარჯოს მუშის ერთობას! ძირს მყელე-
 ფელები!.. ღრიალებს ამბოქრებული ხალხი.

— ამხანაგებო, გონს მოადით!.. ქეთაუს ითხოვენ..
 მაშ მე რჩები ულუკმა პურით... მე უნდა ვიყო გა-
 ფიცვის მომხრე... მაგრამ მე წინააღმდეგი ვარ! წინაა-
 ლმდეგი!.. გონიერება, ამხანაგებო, გონიერება!..
 დღეს სამოკლდშიერი ოჯახი გლოვობს, ტირის... ხვალ
 სამასი ოჯახი უნდა ატირდეს!.. ხვალ სამასმა ოჯახმა
 უნდა დაიწყოს ქუჩა-ქუჩა მძვინალი... მრავალი იმათგა-
 ნი დაადგეს ქურდობა-აფაზაკობის გზას... ციხე, საპყრო-
 ბილე, ცივი ციხიბი—მათი ხვედრი. მრავალმა ნორჩმა
 არსებამ უნდა დაიწყოს თავის სხეულით ვაჭრობა და
 უღროლო მოიშალოს სიცოცხლე... აქით მუშათა ძალის
 შესუსტება და დაცემა!..

— არა! არა!... ჩვენ ვიფიცებთ!.. გაუმარჯოს
 გაფიცვას! ფაბრიკა იფიცება, იფიცება! ჭექდა ახალგაზ-
 და ვაყვების ხმა.

— იფიცება, იფიცება! იმეორებდა ხალხი. ქეთომ
 ხმა აამაღლა, ის უფრო გასწორდა, შალი მოიგლოჯა

მზრიდან, ის სწრაფთ მკუეშმა და შორს გისროლა, საყლოს დიღები გაიხსნა, რომ სიცხეს სული არ შეეხუთა. მისი სახე, რომელზედაც ოფლის ღვარი იყო ამღარი, გაელვარებულ ფოლადივით ელავდა. მან, ორჯელ ხელის ზევით აპყრობით, ენგრეილი სახის გამო-მეტყელებით გაანჩხლებულმა შესძახა.

— ახანავებო, გონს მოდილი.. ფაბრიკა არ იფიქტა არა... მის არ აქვს ზეპარობი უფლება, გაიფიქტოს.. მის არ აქვს უფლება შეერთებული ძალა დაუქსაქსოს რუსეთის ძლევა მოსილ მუშათა მოძრაობას!.. ახანავებო, დამარჯებთ აუცილებელია!.. მოიგონეთ, აღელზანოვის ქარხნის მუშათა მღგომარეობა!.. ჩვენ, დათბორნილი მუშები, ერთად წინააღმდეგი ვართ გაფიცვის, წინააღმდეგი!..

— წინააღმდეგი ვართ.. წინააღმდეგი თითქმის ერთხმად დაიგრილეს დათბორნილი მუშებმა.

— არა! ქეთუა სტყუის!.. არ დაუჯეროთ!.. ფაბრიკა იფიქტება!.. ჩვენ არ მივცემთ ნებას ხაზინის დაითხოვოს ჩვენი ახანავებო!.. დღე, რაც მოგვივა, მოგვივიდეს ყველას ერთად! ვაკვივოდა ბრაზით და ახანავებობისადმი სიყვარულით ანთებული გულგაღვლილი ახალგაზდა მოარგებე შემდგარი და თვალზე ადგზნებული.

დიდი ბროლის შემდეგ ქეთოს მიემხრო მუშათა დიდი უმეტესობა. მოარგებე მდგომარეობა ახალგაზდა თვალცრემლიანი ჩაზოხტა ძირს, დამარჯებულ ლომივით წავიდა თავისთვის და ერთ კუთხეში გაბრაზებული ჩაჯდა.

კრებამ აირჩია კომისია და მის მიანდა ფაბრიკის პატრონთან მოლაპარაკების გაპართვა.

ფაბრიკის პატრონი, კარჩაქეტილი ოთახში, შიშისაგან ცაქტებდა და ყოველ წამში ელოდა—აი-აი ეს არის გაბრაზებული მუშები შემოამარჯევენ ოთახის კარებს და მომკლავენო. მის ხშირად სიკვდილის ფერი ედებოდა; თითუღღ მემუთა ამაღლებული, ოთახში შექრილი ხმა ჯოჯოხეთურ ტანჯვას უღძრავდა მის გულში. არა ხაკლებ ტანჯვას განდიღდა გამგეც, რომელიც მის პატრონთან ერთად იყო ჩაქეტილი ოთახში, გადაქარბებული შიშისაგან მისი ჩიტური თვალები უაზროთ თაშაშობდენ... ფაბრიკის პატრონი წამ და უწყუმ ბრაზდებოდა, მისი მსუქანი სახე, და ქონში ჩაშჯდარი თვალები თურაშაულ ვაშლივით წითლდებოდა. ამდროს ის იწყებდა ოთახში გაბეღულად სიარულს, ეშუქებოდა მუშებს, უძახებდა მოსაშახურებს, რომ პოლიციაში გაეგზავნა კახაკებისთვის, მაგრამ წარმოთქმას ვერ ბედავდა, თუმცა მთავრობის მოხელე, რომელიც მოსულიყო მუშათა დათხოვნის მიზნების გასაგებთ, დაჭინებით ურჩევდა, რომ დაეძახა კახაკებისთვის და მუშები გაეერთკა... ხან მიაშურებდა ის ტელეფონს, უნდოდა ტელეფონით შეეტყობინებია პოლიცისათვის, მაგრამ ხელი არ ემორჩილებოდა, რომ ტელეფონის ზარი დაერეკა, ის თავზე ხელ შემოდგმული, დიღხანს რბებოდა ტელეფონთან, შემდეგ მივარდებოდა ფანჯარას და ცალი ყური დააყურადებდა მუშებს, მერე გაევარდებოდა იქით,

დალოდა ჩქარი ნაბიჯით და ცხვირსახოკით იწყებდა ოფლის სახაზე: მის საშინელი სურათები ეშლებოდა თვალწინ—ფაბრიკის გაპარტახება, სიკოცხლის მოსპობა, კოლშვილის ობლათ დარჩენა, დიდების გაქრობა და სხვა.. ასეთ საშინელ ფიქრებში იყო ის, რომ მისთან მივიდა მსახური და მოკრძალებით უთხრა: „პატრონო, მუშათა წარმომადგენელი მოვიდენ და შეგოსკლას თხოვლობენ“, პატრონი, რომელიც ტელეფონთან ჩაფიქრებული იდგა, შეკრთა მუშის სახელის ხსენებაზე და არეულათ წამოიძახა.

— წაეთრიონ აქედან!.. ეხლავ კახაკები!.. სალდათები!.. მე არავითარი ის მე არ მაქვს მუშებთან!.. სალახანები!.. მე პატრონი ვარ, პატრონი ფაბრიკისა!.. მაგრამ მის მღე გონს მოვიდა და კარებისკენ მიმავალ მსახურს მიამძახა.

— უთხარ შემოვიდენ! ის სწრაფთ თავის მაგიდას მიუჯდა და მაგიდის უჯრა მოშინჯა დაკეტილია თუ არაო.

კარები გაიღო, და ოთახში შემოვიდენ მუშათა წარმომადგენელი. სხვა ოთახებიდან გამოცივიდენენ კანტორის მოსამსახურეები და პატრონის გვერდით დაირაზმენ. ზოგმა მთვანმა მუშათა წარმომადგენელთ საგარძლები მიართვეს. მუშათა წარმომადგენლებმა ერთი მიავ-მოავლეს თვლი იქაურობას და ერთმანეთს რაღაც ჩალოპარაკეს, შემდეგ უპარტიო პრაფესიონალურ კავშირთა ცენტრალურ ბიუროს წარმომადგენელმა წარუდგინა მუშათა მოთხოვნები და შეუდგა კითხვების გარკვევას, მან მოკლეთ დასურათა დათხოვნილ მუშათა მღგომარეობა, მაგრამ მძლავრი და გამზობიარე სიტყვით გამოსთქვა ის.

დიდი კამათის შემდეგ პატრონი დასთანხმდა, რომ მისცეს მუშებს ოთხ-ოთხი თვის ჯამაგირი იმაზედ მეტი რაც ერგებათ, და თუ ფაბრიკის საქმეები კარგთ წაე, იხვე ეს მუშები მიიღოს და სხვა არა. სხვა პირობა არც ერთი არ მიიღო, თუმცა მიიღო იყო წარდგენილი.

ეს გადაწყვეტილება პირებს მუშებმა. სალაშო ქაშს ფაბრიკაში უკვე წესიერება იყო. მხოლოთ აქა-იქ მუშები ჯგუფთდებოდენ და ერთი მეორეს წყენიო უსაყვედურებდენ საქმის ასე დაბოლოებას.

საწყალი დათხოვნილი მუშები თითო-ოითოთ შედიოდენ კანტორაში, იღებდენ ანგარიშს, წყველა კვრული სტოკებდენ ფაბრიკას და, ხელში ორ გროშ ჩაშჯილული, გულდაწყვეტილი და შეწყუბებული მიდიოდენ შინ.

(გაგელებს იქნება)

3... ე ხიღისთაველი.

შავი ქვის მრეწველთა სიესტი ქუთაისში.

დღევანდელი სიესტი იმ დროს შეიკრიბა, როცა მთელი შავი ქვის მრეწველობა საშინელ კრიზისს განიცდიდა. როცა არც ერთი მისი წევრი დარწმუნებული არ არის მობრუნდება მხალხელ მომავალში „ყოფილი დრო“, თუ არა. ამას დაუმატეთ საერთო რეაქცია და თქვენ ადვილათ წაბოილდგენთ თუ რა სულიერი განწყობილება უნდა გამოამყვანებუდიყო კრებაზე.

რაც შეიძლება ნაკლები ყურადღება შავი ქვის მუშების, რაც შეიძლება ნაკლები მოსამსახურე საბჭოს დაწესებულებაში - აი დღევანდელი სიესტის ლეიბ-მოტივი, აი მისი ფილოსოფია. ამ ორ კითხვის გარშემო ტრიპლეს დღევანდელი კრების მოქმედება, ამაზე მიპყრობილი საბჭოს ყურადღებაც. მამ ენახათ რა გააკეთა ამ გაუქმების სიესტმა, რაში აჯობა მან თავის საბჭოს, ან რით ჩამორჩა ის პირველს.

პირველი ამოკვლევაა: --მუშებისთვის სასარგებლო დაწესებულებათა გაუქმება, ორივეს ეწინააღმდეგეთ, საბჭოსაც და სიესტსაც. აქ ძნელი გამოსაცნობია თუ სად თავდება საბჭო და სად იწყება სიესტი. აქ ორივე ერთად, ხელი-ხელ ჩაიდებულნი გამოდინ დასაქვენიათ უცხადებენ უმუშევრობით წელიწადი გატყობი მუშას: გვეო რაც ვიზრუნეთ შენზე, ეხლა დროა უკანვე წავიღოთ ის, რაც „ქართველის ხანაში“ ძალა-უნებურათ დაგიომთოთ. ყოველი სიტყვა, რომელიც კი მუშათა სასარგებლოთ წამოსცდება ვინმეს, კრების უმრავლესობაში საშინელ გულის წყრომას იწვევს, ყოველგვარ დაწესებულებას, რომელიც მუშებისთვის არის სასარგებლო, ის გაუქმებას უქადის და კიდევაც მოყავს სისრულეში. საბჭო უუქტერის სიესტის ასეთ რეაქციონურ მოქმედებას და პირველ ღიბილი მოსდის: დახეთ, ამ დაშინებულებას, მგონი ჩვენც გადაგვაქრობოს! კრების ზოგიერთი წევრები, რომლებიც ლიდერებათ იხსენებიათ აქ, ექაჟდისაც მიდიან, რომ კრიზისის ჩამოვარდნას ქიათურელ მუშებს აწყურენ. საბჭო ამ გვარ სისულელემდის არ მისულა, მაგრამ გაეთვითბო ბევრი „გაკეთება“, რათაც კრებისაგან მალეობა დაიშახურო: ჯერ კიდევ აპირების პირველ რეაქციაში მან ისეთი იერიში მიიტანა მუშებს, რომ ამას მხოლოთ ქუთათური მოღვაწეები ჩაიდნდნენ. მან გამოაცხადა ქიათურის მუშათა უმრავლესობისათვის დიკტოს საავადმყოფოს კარებში. ინებ დღეს შენ სამუშაოზე ჰარ, ნამდვილ მუშათ ითვლები, შეგიძლია წარმოადგინო ამის საბუთი, იმ შემთხვევაში შენთვის დია საავადმყოფოს კარები, მაგრამ ვი შენი ბარის თუ ბედმა გიმუთთლა და უმუშევართა რაზმში მოექცი, მაშინ არ არსებობს შენთვის ექიმობა. ამ გვარი განკარგულეობით საბჭომ თავისი სიკატრე გამოაცხადა, მას არ ჩამორჩა არც სიესტი და ქიათურის საავადმყოფოში 40 საწოლში 15 ვა უქმა, მის უკანახად 10,000 მ: მაგიერ 6,000 მ. გადაად. საბჭოს მოსწყინდა მოღვაწეობა და მიახურა იავ-ფისიანი სასაილოები; კრებამ მოიწონა ეს

და თანაც დასძინა--სასაილოები მეტი ბარგაო. როგორც კრებაზე აღმოჩნდა, უმუშევრათ დარჩენილი მუშები აუტანელ გაკვირებას განიცდიან, თავშესაფარიც კი არ აქვთ და ღამეს რკინის გზის სადგურზე ათევენ. გასულმა კრებამ უმუშევართა თავშესაფარისთვის 500 მ. გადასცა, საბჭომ ამ ფულიდან ერთი მანეთი კი არ დახარჯა დანიშნულებისამებრ, კრებამ მოიწონა ეს და თავის მხრით დაადგინა--უმუშევრებს კაპიკის დახმარება არ გაუწიოთო. მრეწველთა ცივი გული ვერ მოაღბო ვერც გუჯეჯიანის, ვერც ქანიშვილის სიტყვებმა. ასე მწყობრათ მოღვაწეობენ უსაქმობის საბჭო და გაუქმების სიესტი. ასევე მოიქცნენ დაშავებულითა დაჯილდოების საქმეში, მღარობში წყლის გაყვანის შესახებ, სახალხო ლექციების მოწყობის საქმეში და სხ. ერთი სიტყვით საბჭოს და სიესტის მოქმედება მუშის მდგომარეობის გაუმჯობესებაში--ეს გაუქმების საუცხოო ჰარმონია.

დღევანდელი კრების მეორე დანიშნულება:--ეს მოსამსახურეთა შტატების შემოკლებაა. მაგრამ, საბჭო არ თანაუგრძნობს კრებას ამ კითხვაში, ის კი არა, წინააღმდეგ გამოდის, თანა მოსამსახურეთა წარმომადგენელი ა. კრინიცი გამოყავს, რომ ამ უკანასკნელმა თავის „მკერებრეცველობით“ კრებას დაუმტკიცოს, რომ არც ერთი მოსამსახურის--გარდა მესამე მრეცხველი ქალისა-- დათხოვნა არ შეიძლება ერთი მხრით ბ. ზდანოვიჩი, მეორე მხრით კრინიცი ცდილობენ დაუმტკიცონ კრებას, რომ მისი ვანზახავა შემოკლების შესახებ უსაფუძვლოა. მაგრამ კრება აქ თავის საკუთარ გზაზე დგება და თუ ბევრი ვერა ცოტათი მიიწი ამოკლების შტატებს.

ჩვენი ყურადღება მიიქცია ბ-ნ ზდანოვიჩის და ა. კრინიციის კრებაზე გამოლოშქრებამ. ისინი, რომლებსაც ერთი სიტყვაც კი არ აწაოცდენიათ შავი ქვის მუშების სასარგებლოთ, უცბათ კაცთ მოყვარეობამ, შრომის დაუწყების სურვილმა შეიპყრო და რაც ძალი დაღონ შესწევდათ უმტკიცებდნენ სიესტს, რომ მოსამსახურეები კისრამდის საქმეშია ჩაფლულიო, თუ კარგადარ დავაკმაყოფილოთ, თავი მოგვეკრებაო. ამ აზრის არის თავის მოსამსახურეებზე საბჭოს თავმჯდომარე, ამავე აზრისა თავის-თავზე ბ. კრინიცი (რომელიც ერთი მრეწველის თქმის არ იყო, თბილისში უფრო მეტ დროს ატარებს, ვიდრე ქუთაისში), რომელიც კრებას წასვლითაც კი ემუქრებოდა. საქმარის იყო კრებას ბუზგალტერის მესამე თანაშემწის ადგილი გაუქმება, რომ ბ. კრინიცი გაბრაზებულყო: ეს რა ამბავია სტინარდების საქმე იღუპებაო და მუყა იმაზე თუ რა უპირატესობა უნდა მიეცეს ბუზგალტერის მესამე თანაშემწეს, მესამე მრეცხველი ქალის წინაშე. ბ. კრინიციის „მკერებრეცველობა“ ცხოვრული შედრინის ბალდაიკინი მომავლან; ისიც ხომ ასე თავგამოდებით ამტკიცებდა სამშობლოში დაშავებულ კოლქის უპირატესობას სალგარ-გარეთელ სარდლისკი წინაშე. რა აზრის არის კრებაზე კრების უმრავლესობმა დარწმუნებულყო, რომ საბჭო და ბევრი მისი დაწესებულება ინვალიდთა ან უსაქმთა თავშესაფარია. ამავე აზრის

პროპონცია

არიან სარევიზიო კომისიის წევრები, ამასვე სწერს გაზეთ „ზაკავაში“-ში საბჭოს „კეთილის მსურველი“, თუმცა ძლიერ დაგვიანებით. ხსენებული გაზეთი სწერდა: საბჭო — ეს სამინისტროს დებარტამენტი, აქ არსებობს აუარებელი თანამდებობა, იგივე ითქმის დანარჩენ მის დაწესებულებებზეც. დაბნე ეს ასეა. მაგ. ავილით საბჭოს საბუხალტერო განყოფილება, რომელსაც ასე ვაცხარებთ იცავდა „სპეციალისტი*“ კრინიცი. მთელისაბჭოს ბუხვალტერია კურდღელს აეკლდება ზურგზე, ამისდა მიუხედავით, მას სამი „სპეციალისტი“ აწარმოებს, რომელთა ჯამაგირები 3,700 მან. უდრის. ამოღენა ხალხს შეუძლია რთული საკომერციო საქმე აწარმოოს, მთელი ბანკის საქმეები წაიყვანოს. მაგრამ უბატრონო საბჭოს ყველა ებატრონება, ვისაც კი კუჭი არ აქვს გაფუჭებული. საბჭოს მთელი ბუხვალტერია შეუძლია აწარმოოს ერთ პირს, უკიდურეს შემთხვევაში ორს, რომელთა ჯამაგირებით სრულიად საქმარისა 1,800 მ. და არ 3,700 მან. სადინანსო კომისიის აზრით საბჭოს დღევანდ, რომელიც 1.500 მან. იღებდა წლიურათ, მეტი ყოფილა თურმე; სატენიკო ბიუროს ინჟინერი საპიცი, რომელიც საბჭოს 3,600 მან. უზის წლიურათ, თურმე, როგორც ს. წერეთელმა და ი. კობიძემ განაცხადეს, ნახევარჯერ. არ არის თავის ალაგზე. (ჩვენ ისიც გვიკვირს, რამ ნახევარჯერ იმყოფება). საბჭოს სამი სანიტარი ყოლია კიათურაში, სანიტარების როლს კი, როგორც აღმოჩნდა, უბრალო არა სპეციალისტ-მუშები ასრულებენ. სხვა და სხვა საბჭოს შენობათა გამგეები, რომლებიც წლიურათ 700-700 მანეთამდე ჯამაგირებს აიღებენ, თურმე სრულებით საკირო არ არიან და სხვა და სხვა.

სიეზმა დანახა, რომ თავის შემოსავლის უდიდესი ნაწილი ამ უსაქმო ხალხის ჯამაგირებათ იხარჯება. მაგ. სანგარიზო წელს მარტო მოსამსახურებზე 100,500 მ. ე. ი. მთელი შემოსავლის 37,5% დაიხარჯა. განა გაგონალა ასეთი ხარჯები იქ, სადაც ნახევარჯერ უსაქმოთ სხედან? კრება კარგათ ხელდავთ ამას, მაგრამ შესაძენვეთ, მაინც ვერ შეამოკლა უსაქმოთა რიცხვი, თუმცა, მართალია, ჯამაგირები კი შეუმკირა დარჩენილებს. სიეზმა იქ გამოიჩინა ეკონომია, სადაც ეს საკირო არ იყო, იქ კი, სადაც შესაძენვეი ცვლილება უნდა შეეტანა ნახევარგზაზე შეწერდა. პირველ შემთხვევაში მან განიგორა თავის საბჭო, მეორეში — ის თავის აღმასრულებელ ორგანოდან შორს ვერ წაიდა.

დ. ს.

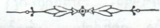
* კრინიცი საბჭოს ბუხვალტერია.

დ. ს.

ხარავოლი. დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც რუსეთის დამკვართ, შეაყვებოვრება თვადსაჩინათ შეიროვ და განახლების ცხსაზე ფეხი შესდგა. ამ დაადმა ისტორიულმა მკვლენამ სთულ ჭყო რუსეთის მტკვრებთა უმეტესობის მონური და შორეულეული ცხოვრების ძირათაი მიხეკეუბა უმეტრება, სახელე და განებრევა დამახუნება,

აი, ამ მიხეკეუბის აღმოფხვრას შეუდგა დღეს რუსეთის მოწინავე ნაწილი ის ამ მახნით ახსენეს სხვა და სხვა კულტურულ-განმანათლებელ საზოგადოებებს და ებრძვის საღსის უსასტეკეს მტერ უმეტრებს. სწორეთ ამ დროს, ხარავალის მოწინავე საზოგადოება სადათას ძილს მისტემათ, დაწვრიდამანებულას, მას კულის შემხუაგე და სახაზადინ ჭობრების შეტე დაწინაფეთი აინტერეებს; ის თითქოს მადლაეობა, რეჟიციას რომელმაც კრამოლის ბუდე — ხარავალის ბიბლიოთეკასამკითხვლო-გეტრულით განსადგურა. აწვეინ მის განახლებას და აღდენას არ ფიქრობს. მაგრამ სამაგეოროთ გატანებთ ეტანება აქაურთ საზოგადოებათ იოლ და ფუქსსავტ განთათას-მასარულთანს. მიუღდღეებს ბუქს და წინწყლას აყვირებენ და ჰართ-ჰარადეს დასაძახან.

ე. სანდონიძე

მ უ შ ა თ ა შ ო რ ი ს

უმუშევართა შორის. მოგესვენებათ, რომ 1907 წ. ქ. თბილისში დადრდა უმუშევართა ორგანიზაცია, რომელსაც ხელმძღვანელობდა უმუშევართა მიერ არჩეული საბჭო. მას ჭქონდა საკუთარი სასადალო, სადაც ასამდე კაცი სადილობდა. ქადაქის გამოება თოველ თვეურათ ახლედა მას 75 მანეთს. ერთდროულათ საქმე ძადათ კარგათ მიდიოდა. შემდეგ ქადაქის გამოებაში მას მოუხმო დახმარება. სხვა წრეებთან შემიტრიადა შემოწირულება. საქმის წახდენას არასრულედენ უმუშევართა ორგანიზაციის საბჭოს. საბჭოს წევრები გადაეხენეს და აინიესახლები სპმა კაცისვანს, მაგრამ ახლები მას იკისრეს მართება, რადგან საბჭოს სამსი მინათა ყალი დამოაჩნდა. ისეც ძველი საბჭო დარჩა, რომელმაც ალუაქვა უმუშევართ, რომ საქმეს გამოავაქეუბით. მაგრამ მათ თუ რამ დარჩათ კასში. თავიანთ ჯამაგირებათ დაარბეს და უმუშევართ კადამხრება არ გაუწიეს. შროფეთისინდური კავშირების საბჭოს ჭქონდა 250 მანეთი, მაგრამ მას ის უმუშევართა საბჭოსთვის დღესაც არ გადაუცია. უმუშევრებმა მოახანეს კრება და აინიესახლე გამოებათ, რომელსაც დაიწვას საქმის მოწეობას. ის შეუდგა მოქმედებას. პირველათ მიმართა შროფკავში. საბჭოს ხსენებული ფულის მისაღებათ, მარა მას აქ დიდი დაბრკოლება გადაელობა წინ. საბჭომ ფულები არ მისცა და უმუშევართა ორგანოს იჭვიას თვალთ შეხება. მან გადასწევატა, რომ თვითონ ნახევრად უმუშევართა საქმეებში და მოწეობა ის. მაგრამ ახდენი ხანას საბჭოს სეკრეტრებატო

არც 250 მანეთს იძლევა და არც უმუშევართა ორგანიზაციას ეხმარება. ის ათასეულობით სრიალებს მართავენ და გვერდს უხევენ უმუშევართა საქმეს.

დაის ჯერ იქნება ამ საქმეში საბჭოს სეკრეტარიატი, მაგრამ საბჭოს დადგენილებას და სმარტლუსაც შიდათ ვერ უხევენ გვერდს. გარევე სდგება საქმე კავშირის წესდებაზე. ჩვენ უმეიამუშევარ წესდება და წარუდგინო, მაგრამ იმედი გავგიტრუვდა.

უმუშევართა მდგომარეობას თბილისში დღითა-დღე უარესდება და მწვევე ხსიათს იღებს; სწვერო ფულის შემოსავალი სულ თანდათან კლებულობს კრისისების და სხვა თანხვარ მიხეცების გამო. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ საბჭო და მისი სეკრეტარიატი გავიწყდება ჩვენ წინაშეობი და ნიეთიერ დასძინებას და ოდნევე შეუძლებელია უმუშევართა აუტენელ ხვედრს. მაგრამ სეკრეტარიატი თავის და იწყებს და დასმარების ნაცვლათ ნაშის ტვიტებს და ამბობს, რომ დასმარება უმუშევართ გავრევის, განსამარებესო... მახლას, როგორც სტრანს, ისე გვერვინ!

სეკრეტარიატის ერთ-ერთ გრუბაზე მივდივარ მე, რომ მიმოვიტო ბინა მისთვის საბჭოს გადაწყვეტილებას. სეკრეტარიატის წევრთა ერთმა ნაწილმა განაცხადა, რომ ის ორასი მანათი (ხელა ორასამდე ნაშთივად), რომელიც საბჭოს აქვს თქვენ არ გვეკუთვნისო, ანამდე ის გვეკუთვნის თბილისის მიხელ უმუშევართათ. ბოლოს დაბარს, რომ ერთ ას მანეთს მოკეტითთ თუ დაერწმუნდით ამისა, რომ უმუშევართა კავშირი არსებობს. სეკრეტარიატის ამ წევრმა, რომელსაც მინდობდით ჭქონდა უმუშევართა კავშირის არსებობის გეტყვა, პროტუტოტი განსჯის და მოწინააღმდეგე ამხანაგს. უნდაბობდა რა შუამთა აქ—სთქვა მან—უმჯობესა სთქვათ, რომ ფულის მიტევა არ გსურთ, თორემ თითო ორდას მიხეცია არაბლეს არ გამოიღებოთ“.

შევერტე კამათის სთქვეს, რომ ას მანეთს მიადებთ, ჩხოლთ დაწარჩენა გადაეცემს სხვა-და-სხვა პროფესიის მუშეისო. უკვლავ თქვენ რომ მოგტეოთ, ერთი ამბავი მოხდებათ. თუკი ეს მიხეცია უსაბუთოა, რადგან როდესაც ეს ფული შეიკრება, მამის უმუშევართა კავშირი არსებობდა, მრავალი წევრი ჭეუვდა და სასადალო ჭქონდა. წედაიწდა ნასკეარსე შეტია, რომ ეს ფული საბჭოს ხელდას და ამდენს მანანდა და მანინ არავისთვის არ გადაუცია. რას ნამისვს ეს?!

ჩვენის ახრით ამის სხდათს სულ ოთხი სთთა გავი და არა მივლი საბჭოს წევრნი. მათ უმეტეს ნაწილს ჩვენ ვიცნობთ, რომ სულათ და კულით უნდა დასმარება გავვიწინო, მაგრამ საუბრეობთ, ეს გამოხაკია უმდარესობა მათში დადრთლს თამსმის!!

ხუთი თვე რაც ჩვენ გამკეობის წვერები ვწყალობთ და ვერფერი ვერ გავწყვეთ. დახსლოებით ის ოცდათორმეტი მანეთი, რომელიც სხვა და სხვა პირებმა შემოგვყარეს, ამ თრევა-წყალობა დაგვესრავა და შეგაწრთებელ უმუშევართა კავშირებში დასმარებას გაუწეოთ. ვასც არ მივაძრათთა ვაგმარებას, თუ კერძო ზირთ უფელან საბჭოზე გეითთებენ. საბჭოთა კო სდუმს თათხა ხუთი ზირის შემწეობით, სდუმს და დასმარების ნაცვლათ არც ჩვენს ორას ორდასდაც მანეთს იძლევა. ვახსოთ როდესაც დასძინება ჯერა...!

კორუოლიანი,

უცხოეთი.

ინგლისი. ამ უკანასკნელ წლებში ქალთა მოძრაობა პოლიტიკური უფლებებისათვის შესანიშნავათ გამოიხატა. ქალები მართავენ უზარმაზარ დემონსტრაციებს, მიტინგებს და ხმა-მალა მოითხოვენ მამა კაცებთან პოლიტიკური უფლებებით გათანაფრთხილებას. დღეს უკვე ისეთია ვითარება, რომ მოსალოდნელია სულ ახლო მომავალში განხორციელდეს ინგლისში ეს დიდებული რეფორმა.

მეტათ საინტერესოა ამ რეფორმის ისტორიის ოდნავ გათვალისწინება. ამ რამდენიმე წლის წინეთ, როდესაც კანონ-პროექტი ქალთა უფლებების შესახებ შეიტანეს პარლამენტში, პარლამენტმა ის ხუმრობათ მიიღო. სულ რაღაც ათი წლის წინეთ ცნობილი რადიკალი ლაბურეტი ასეთ ბაღს სასაცილოთ იღებდა, და კანონ-პროექტიც იხმობდა საერთო სიცილის მორგევიში. მაგრამ იღვა არ კვდებოდა და სულ უფრო და უფრო მეტ მომხრეებს პოულობდა. დღეს პრემიერის განცხადებით ქალთა ემანსიპაციის (განთავისუფლების) მომხრეა არა თუ პარლამენტის უმრავლესობა, არამედ კაბინეტის სამი მეთხველიც. კომუნერ-ლიბერალთა სამოცი კაციდან შემდგარი დეპუტატია გამოცხადდა ასკოტთან და სთხოვა, რომ მამაც სესიაში შეიტანოს ბილი ქალთა საარჩევნო უფლებების მინიკებაზე. პრემიერმა უპასუხა, რომ მას არ სწამს ასეთი რეფორმის სავიროება, მაგრამ იქის არა პარლამენტისა და კაბინეტის სურვილი, ის აღფრთოვანებით წარუდგენს პარლამენტს კანონ-პროექტს საარჩევნო უფლებათა დემოკრატიულ რეფორმაზე. ინგლისში 1832, 1867 და 1884 წწ. რეფორმების შემდეგ თითქმის ყველა მამა კაცები სარგებლობენ საყოველთაო საარჩევნო უფლებებით. არჩევნებში მონაწილეობის მიღება შეუძლია ყველას, ვინც ქალაქებში 10 გ. სტერლინგს ბინის გადასახადს წელიწადში—ან სოფელში 5 გ. სტ. იხდის. ეს მაინც და მაინცერთა შეეცეცილია. ამასთანავე შემდგომულ კლასებს აქვთ ორი და სამი ხმა. მაგ. კაირი, რომელიც სცხოვრობს სოფელში, ქირაობს ბინას ქალაქში, აქვს სანაღობო ქობი შოტლანდიაში, სადაც ის მიღის შემოდგომამზე ტყის ქათმების დასახოკათ, სარგებლობს სამი ხმით არსებული ცენზის მიხედვით. გასულ წელში სამინისტრომ წარუდგინა ბილი ასეთი ცენზის გაუქმებაზე, მაგრამ ის უარჰყო ლორდთა პალატამ. ეხლა პრემიერი დაპირდა დეპუტატისას, რომ შეიტანს რადიკალურ ბილს არჩევნების შესახებ. მთავრობა პირდება, რომ თუ პალატა ამ ბილში შეიტანს შესწორებას იმ აზრით, რომ ყველა ქაოებს მიეცეს საარჩევნო უფლება, ის არავითარ წინააღმდეგობას არ გაუწყვეს. აგრე, პრემიერი დაპირდა მეტს, ვიდრე ამას თხოვლობენ „სურფრანისტები“ (პოლიტიკური უფლებებისათვის მებრძოლი ქალები). ამით სურთ, რომ არსებული საარჩევნო უფლება მიენიკოს ქალებს, ე. ი. იმ ქალს, რომელიც ქირაობს ბინას და იხდის სამინო გადასახადს ჰქონდენს

საარჩევნო უფლება. პრემიერი კი პირდება საარჩევნო უფლებებს ყველას განურჩევლად სქესისა. ქალთა ემან-სიპაციის მოპოვება და წინაღმდეგობა შორის არიან რადიკალიზაცია და კონსერვატორებიც. რადგან 1832 წლიდან ლორდთა პალატა მოქმედებს ძლიერ ფეოდალურად, როდესაც საქმე შეეხება პოლიტიკურ უფლებათა გაფართოებას, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დაპირებული ბი-ლი ვახდება კანონათ.

ბილიობრაფიული შინაშვა.

გასულ თვის დამდეგს ქ. ასტრახანში გამოვიდა პარ-ველი ნოჰური გავთია ჯე პუბლიკის (მომავლ.) ქ. გავთია ასტრახანში სომხურს ენაზედ პირველია რომ გამოვიდა. გა-სეთში მონაწილეს იღებენ შემარცხენე მიმარ, უღების ბი-რები. ჟურ-ჟურობით გავთია გამოვა კვირში ერთსეულ. ხი რას სწერს გავთიის თავი: სრულქველი წერილები: „დრბერის“ კამიჩენა თანამ დროე მოთხოვნილებათა რეზულტატია:

„ადგილობრივი სომხობა ამ ბოლოს დრომდე, წარმოადგენდა თავის კულტურულ და საზოგადო და-წყებულებებით ერთად განკალკვებულ საზოგადოებას რომელიც ჩამორჩენილი იყო ყველას. მოაწრო მანათავი-სუფლებელმა მოძრაობამ. თანამდროე მოთხოვნილებაში ბავლენა იქონია ჩვენს ჩამორჩენილ საზოგადოებაზე. აი ამ მოძრაობამ აუღრდაური მთელი საზოგადოებრივა წესწყო-ბილება და რადიკალურად გამოსცვალო თუ საზოგადოე-ბისა და თუ მის დაწყებულებათა ხასიითი და ცხოვრება. გამოქვეყნდნენ ახალი მიმართულებანი, რომელმაც მიიზიდა საზოგადოების სხვა და სხვა ნაწილები. აი ამ დღოდგან დაწყობილი, საზოგადო ცხოვრების კითხვების გასარკვევად მწვავეთ ვიგარქმითი საკუთარი ბეჭდვითი სიტყვის საჭიროება, ვახ. „ლარბერის“ მანსკუტრებით ინტერესებს ადგილობ-რივი ცხოვრება და ამ ცხოვრებაში აღძრულ და თანამედ-როე კითხვათა განხილვა და შესწავლა.

„ლარბერის“ საშუალებით, ადგილობრივი მკითხველები თვითონ დედა ენაზედ გაიცნოენ სომხურ პერიოდულ პრეს-სას, რომლითაც იგი შეკავშირდება კავსისის სომხობასთან.

„ლარბერის“ მიზანია აბრთვედ გააცნოს სომხურ და უცხო ლიტერატურასთან და ცხოვრებასთან, და ამ რიგით გაუღვიოს და აუშალოს მას პარაგრესის სიყვარული და ენერ-გია.

ერთის სიტყვით, „ლარბერის“ მიზანია, ყოველთვის ფხიზლად შეინახოს სომხის საზოგადოება, მის ასწავლოს გენერირი შრომა და არ დაანებოს, რომ მდამიო ხალხის ინტერესში ფხვქვემ გათვლიონ მცირე ნაწილის წარმომად-გენლებმა“.

ა. იანცი.

ყოველკვირული საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო გაზეთი

ჩვენნი კვალნი

გაზეთის ფასი:

თბილისსა და თბილის გარეთ	7 მ.	—	კ.
ნახევარ წლით	—	3 მ.	—
სამთვით	—	1 მ.	60 კ.
სახვებარ გარეთ ერთიწლით	7 მ.	—	კ.
ნახევარ წლით	—	4 მ.	—
სამი თვით	—	2 მ.	—

ცალკე ნომერი ყოველმან ორი შაური

ხელისმოწერა შეიძლება: თბილისში, წიგნის მაღაზია „სორაპანი“ მადათოვის კუნძული ფოსტით ფულად და წი-რადები უნდა გამოგზავნოს ამ ადრესით:

Тифлисс книжный магазинъ „Сорапанъ“ (Мада-тостров) Рахиль Каландадзе

ხელმოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. დაუბეჭდავ მცირე წერილებს და კორესპონდენტებს რედაქციას ეძღვნის არ ინახეს, ინახება ერთი თვით მხოლოდ მოთხოვნიები და დედა წერილები.

მოლაპარაკება რედაქციასთან შეიძლება ყოველ დღემ კვირა-უქმეობის გარდა დილის 11-დან ნაშუად-ღევის 2 საათამდე.

გაზეთი „ნაშა ჟიზნი“, რომელიც

დროებით შეჩერებული იყო ტექნიკური მიზეზების გამო, ხელახლა 25 მაისიდან გამოვა.

რედაქციამ ყოველივე ღონე იხმარა რომ გაზეთი თავის დროზე გამოვიდეს.

გაზეთში მონაწილეობას მიიღებენ გარდა ადგი-ლობრივის, სატახტო ქალაქების ცნობილი მწე და ბები.

გ ა მ მ ც დ ი ლ მ ა ს წ ა ვ ლ ე ბ ა მ თ ა

ჯ გ უ ფ ი

ამზადებს მოსწავლე ქალ-ვათი საშელო და დაბალ სასწავლებლისათვის, აგრეთვე ქართულ სათავად-ანზაუ-რო გამანაზიისათვის.

შეიძლება უცხო ენებას ფრანგულის, გერმანულის, და ლათინურის კერძო გაკვეთილების ადგაგ.

პირის-პირ მოლაპარაკება შეიძლება დილის 11-დან ნაშუადღევის 2 საათამდე.

ა დ რ ე ს ი : მადათოვის კუნძული, წიგნის მაღაზია „სორაპანი“.

„ახალი ჯგუფი“

ესდგა უმუშევარ ასო-ამწყობთა ჯგუფი, რომელიც ლეზულოს ყოველკვირ წიგნებს ასაწყობ-დასა-ბეჭდით; რაც ჩქარა და სუფთათ ბარდებთ წიგ-ნების პატრონს.

შეგიძლიათ იკითხოთ ამხ. სტამბა „სორაპანში“-ი. მადათოვის კუნძულზე სახლი მუხრანსკისა. № 1

რედაქტორ-გამომცემელი **ანთ. გიორგობიანი.**